

ХАҢЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУХУН ХАҢЫАТА

НЬУРБА

12+

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улуунун "Ньурба" ("Огни Нюрбы") хаһыат редакцията" автономнай тэрилтэ

Биир дойдулаахпыт, саха нуруотуттан соботох ССРС спордун бочуоттаах маастара Петр Еремеевич Алексеев кэриэһигэр өрөспүүбүлүкэтээби хапсабайга чөмпүйэнээт күрэхтэһинин түмүктэрэ биллэнэ.

Мунгууур кыайылаахтары быһаарыыга тынҕаһыннаах кириисти кэнниттэн, чөмпүйөннөр уонна призердар ааттара ааттанна.

1981 сылтан үөһэ саастаахтарга: 60 кг ыйааһынна Тимофеев Илья (Хангалас) - I-кы, Васильев Ариан (Таатта) - I-кыс, Протопопов Александр (Нам), Наумов Клим (Сунтаар) III-с буоллулар.

70 кг ыйааһынна Иванов Николай (Таатта) - I-кы, Павлов Айаал (Чурапчы) - II, Птицын Александр (Мэнэ Хангалас), Яковлев Яков (ХИФУ, Дьокуускай) - III-ус.

80 кг Дедюкин Михаил (Таатта) - I-кы, Уйгуров Василий (Дьокуускай) - II-с, Константинов Юрий (Мииринэй), Петров Проконий (Хангалас) - III-с.

90 кг ыйааһынна Христофоров Христофор (Таатта) - I, Некрасов Алексей (Дьокуускай) - II, Захаров Сергей (Мэнэ Хангалас), Винокуров Егор (Булун) - III.

90 кг үөһэ: Румин Александр (Нам) - I, Гаврильев Степан (Амма) - II, Румянцев Сергей (Ньурба-2), Афанасьев Василий (Ньурба 1) - III.

2003 с.т. үөһэ саастаах эр дьонго:

57 кг - (Иванов Ньургун) (Ньурба-1) - I-кы, Оконешников

Ньурбаба Петр Еремеевич Алексеев аатынан өрөспүүбүлүкэтээби хапсабайны чөмпүйэнээт түмүктэннэ

- Сонун -

Иван - II, Петров Игорь (ХИФУ), Жирков Александр (Өймөкөөн) - III-с.

65 кг: Антонов Айхаан (Ньурба-1) - I, Иванов Вилуян (Үөһэ

Бүлүү) - II, Владимиров Семён (Таатта), Павлов Кирилл (Сунтаар) - III.

75 кг Мишарипов Рустам (Өймөкөөн) - I, Проконьев Рустам

(Үөһэ Бүлүү) - II, Петров Аян (Ньурба-2), Семёнов Иван (Кэбээйи) - III. 85 кг - Софронов Игорь (Нам) - I, Самсонов Революй (Сунтаар) - II, Саввинов Пла-

тон (Үөһэ Бүлүү), Андреев Ларион (Хангалас) - III.

95 кг Николаев Николай (Бүлүү) - I, Степанов Станислав (Үөһэ Бүлүү) - II, Семёнов Сергей (Нам), Халыев Александр - III.

95 кг үөһэ Хабаров Никита (Дьокуускай) - I, Верховцев Павел (Кэбээйи) - II, Алексеев Евгений (Уус Алдан), Андреев Дьулуस्ताан (Ньурба 1) III-с буоллулар.

Чөмпүйэнээт түмүгүнэн бастагы мизстэни Старостин Николай Петрович хапытааннаах Таатта улууна, иккиһи Үөһэ Бүлүү (хапытаан Уйгуров Павел Васильевич), үсүһү Ньурба (хапытаан Афанасьев Василий Васильевич) хамаандата ыллылар. Сүрүн бириини "Lada Grant" массынаны Уус-Алдан бөбөһө Алексеев Евгений ылла. Урууларын ааттарыттан 57 киилэ ыйааһынна "Кыайыыга дьулуруун иһин" анал бириини Петр Еремеевич Алексеев быраата Николай Еремеевич Орто Халыма бөбөһүгэр Дмитрий Шалринна туттарда. Чөмпүйэнээт дьоппуон тустуга сумо күрэхтэһинин түмүктэннэ. Абсолютнай кыайылаабынан Дьулуस्ताан Андреев (Ньурба) буолла, иккиһи - Увар Тимофеев (Үөһэ Бүлүү), үсүһү Антон Корякин (Булун) ылла.

Антонина СЕМЁНОВА.

Кулун тутар 31 күнүгэр улуус дьаһалтатыгар ZOOM нонго саха биллиилээх учуонай-фольклориста, филологическай наука доктора, ССРС НА Сибиирдээби отделеһиетин үтүөлээх бэтэрээнэ Николай Васильевич Емельянов 100 сылыгар аналаах оройуоннаабы тэрийэр хамыыһына сүбэ муньаба буолла.

Тыл үөрэбин билимнэрин кандидата, доцент, НА Сибиирдээби салаатын "Фольклористика" секторын ыст. научнай сотруднига Светлана Дмитриевна Мухомлова, СӨ култууратын туйгуна, доцент, "Народной художественной культуры" кафедратын сэбиэдиссэийн э.т. Зоя Андреевна Стрекаловская, фольклорист учуонай, филологическай билим кандидата Анна Николаевна Данилова кыттыыны ыллылар.

Муньабы улуус баһылыгы социальнай боппуруска солбуйааччы Анна Уларова салайан ытта.

Ньурба олонхотугар болдомто ууран, муус устар 23-24 күннэригэр гуманитарнай чинчийэр аҕыйах ахсааннаах хотугу нуруоттар кыһалбаларын үрэтэр институт уонна Арктикатаабы култуура уонна искусство института Емелья-

- Н.В.Емельянов 100 сылыгар -

Үлэ былаана торумнанна

нов Н.В. 100 сылыгар анаан "Ньурба улуунун олонхото уонна олонхоһуттара: уруккута, билингитэ уонна кэлэр кэскилэ" өрөспүүбүлүкэтээби научнай-практическай кэмпириэнсийэ буоларын Светлана Мухомлова иһитиннэрдэ. Кэмпиринсийэ кэмизэр Дьаарханнаабы куукула тыйаатырын устуоруйатын кэпсэтэргэ уонна да атын үгүс кыттааччылаах ытыгыларыгар ынырда. Үгүс быһыытын өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн буолар олонхо декадатын былааныгар уонна Дьокуускайга кыһын түмүктүү тэрээһиннэргэ Н.В.Емельяновка аналаах тэрээһиннэри тэрийэллэрин туһунан Анна Данилова билиһиннэрдэ.

СӨ култууратын үтүөлээх үлэһитэ Татьяна Олесова Бүлүү бөлөх улуустара олонхону толорууларын тизмэтин ырыталларыгар, атын улуустары кытыннаралларыгар этии киллэрдэ.

Улуустаабы култуура Департамены МКУ начальнигы солбуйааччы Л.Р.Степа-

нова, "Нуруоттар добордохуулар" түмэл, "Дьаархан нэһилиэгэ" МТ баһылыга Александров П.М., Ньурбатаабы кииннэммит библиэтэикэ, үөрэбири, ыччат управлениелара бу сыллаабы былаан торумун дьүүллэстилэр.

Улуус баһылыгы социальнай боппуруска солбуйааччы Анна Уларова улууска Николай Васильевич Емельянов 100 сыллаах үбүлүйүгэр аналаах тэрээһиннэр тохсунуу ыйтан саҕаланан бара туралларын туһунан эттэ. "Николай Васильевич Емельянов: жазынный путь ученого в фотографиях" альбом каталог тахсарыгар үбүлэһин уо.д.а. боппуруостар тула кэпсэти барда. Маны сэргэ, сахалы тангыны күнүгэр оскуолаарга Николай Васильевич олобун уонна үлэтин туһунан аһаҕас уроктары, улуустаабы түмэлгэ улахан быыстапканы тэрийии, култуура департаменын иһинэн араас тэрээһиннэри ыыты туһунан үлэ былаана торумнанна.

Антонина СЕМЁНОВА.

- Бэлиэ түгэн -

Маалыкайга өссө биир саҕа объект үлэбэ киридэ

Бордон нэһилиэгэр Кэрэ эйгэ оскуола өр сыллар устата таһаарылаахтык үлэлээн, элбэх оҕо искусство кэрэ эйгэтин аспыт, нэһилиэк, оройуон, өрөспүүбүлүкэ киэн туттар дьонун нитэн таһаарыт, диринг силистээх-мугуктаах историялаах оскуоланан биллэр. Бу оскуола саҕа дьэ тутулан дьэндэйн тахсыыта Маалыкайларга ураты суолталаах күн буолар.

Олунньу 5 күнүгэр үөрүүлээх арыллы дьоро күнэ үүннэ. Даҕатан эттэххэ, саҕа дьэ "Алроса" хампаанньаттан оройуонна кэлэр үптэн үбүлэнэн тутулунна. Тутууну "Строй-Импульс" хааччахтаамыт эпизитинэстэх тэрилтэ (сал. А.Л. Протопопов) салайан, Маалыкай олохтоох биригээдэтэ Н.Н. Егоров маастардаах туттулар.

Үтүө түгэни сахалы сиэри-туому толорон Попов И.И. Алгыс түһэрэн аста. Кыһыл лиэнтэни Ньурба оройуонун баһылыга А.М. Иннокентьев, Бордон нэһилиэгин баһылыга Л.В. Ушканов, "Строй-Импульс" ХЭТ бэрэстэбиитэлэ И.Н. Николаев, Ньурбатаабы ускуустуба оскуолатын дириэктэрэ Е.Р. Евсеева, ускуустуба оскуолатын Маалыкайдаабы филиалын сэбиэдиссэйэ А.Д. Потапов, тутуу маастара Н.Н. Егоров, Маалыкайдаабы ускуустуба оскуолатын выпускниһа, өрөспүүбүлүкэ, дойдун, аан дойдун таһымнаах күрэхтэр кыайылаахтара Маргарита Григорьева быстылар.

Тэрээһин ыалдьыттарынан оройуон салалтата, СӨ Култуураба уонна духуобунай сайдыыга министристибэтин социокультурнай уонна муниципальнай тэриллиилэри кытары үлэбэ салаатын салайааччыта В.А. Моисеева, Маалыкайга ускуустуба оскуолатыгар үлэли сьлдьыбыт, билигин Хатастаабы ускуустуба оскуолатын уһууааччыта М.И. Кычкина уонна оройуон тэрилтэлэрин салайааччылары буоллулар.

Тэрээһин үөрүүлээх чааһыгар үрдүк

таһаарылаахтык үлэлиир уруһуй салаатын уһууааччыта Анемподистова Любовь Александровна "Саха өрөспүүбүлүкэтин култууратын туйгуна" бэлиэнэн, үгүкүү салаатын уһууааччыта Иванова Туяра Николаевна "Саха өрөспүүбүлүкэтин нуруот айымньытыгар кылаатын иһин" бэлиэнэн, өр сылларга бу оскуоланы салайан үлэлээбит Саввинова Любовь Ивановна "Ньурба оройуонун дьаһалтатын култууратыгар кылаатын иһин" бэлиэнэн, Ньурба оройуонун тэрийэр-правовой салаатын салайааччыта Петрова Наталья Семеновна "Бордон нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо" бэлиэнэн наҕараадаланнылар. Үөрүүлээх арыллы чааһын Ньурбатаабы ускуустуба оскуолатын уонна Маалыкайдаабы филиал үөрэнээччилэрэ уонна уһууааччылары киэргэттилэр.

Салгы оскуоланы кэрийэн көрдөрдүлэр, хас биридин кылааска араас маастар-кылаастары ыалдьыттарга ыгытылар. Ол кээнэ фуршет тэрийэн, эбэрдэ тыл эгэлгэтин эттилэр, ыраахан-чугастан ыыппыт эбэрдэ видеоларын көрдүлэр.

Бу оскуола чугас сытар нэһилиэктэр оҕолорун хабан, эһилиги үөрэх сылыттан саҕа көрүнгэ кылаас арылан үлэлиир киэн далааһыннаах былааннаах. Манна итиллибит үөрэнээччилэр ускуустубаны, култуураны олохторун аргыһа онгостоллорун, дойдularын суон сурабырдар үтүө дьон буолан тахсалларын ситиһэр сүдү сорукаах.

Маалыкай олохтоохторо, оскуола кэллэктиибэ Ньурба оройуонун баһылыгар А.М. Иннокентьевка, депутаттар оройуоннаабы Сэбиэттэрин бэрэстэдээтэлэ С.И. Евсеева уонна тутууну иилээн-саҕаана ыыппыт бары дьонноругар барба махталларын тириэрдэллэр.

Юлия КИРИЛЛОВА.

Информация об эпидемиологической ситуации в Нюрбинском районе по состоянию на 07.04.2021 г.

6 апреля впервые подтвержденных случаев заболеваний коронавирусной инфекцией – 1 (с. Антоновка) случай.

В настоящее время продолжают лечение 44 пациента: из них на амбулаторном лечении – 24, на стационарном лечении – 20 пациентов: г.Нюрба – 28; с.Антоновка – 10; с.Сюля – 1; с.Кюндяда – 2; с.Малыкай – 1; Сунтарский район –

1; Вилуйский район – 1. Летальный исход в стационарах инфекционных – 31, из них в стационарах г. Якутска – 5, г.Мирный -3.

Call-центр Нюрбинского района - 8914-234-42-31.

Круглосуточная горячая линия Оперативного штаба – 8(41134) 2-25-16.

Телефон горячей линии Нюрбинской ЦРБ 8-800-550-70-66.

Уважаемые жители Нюрбинского района!

Мы должны понимать, что соблюдение санитарно-эпидемиологических требований является сейчас одним из самых эффективных способов предотвращения от заболевания коронавирусной инфекцией. Призываем всех соблюдать меры личной защиты!

Оперативный штаб Нюрбинского района.

- Ил Дархан нэдиэлэтэ -

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Кулун тутар 29 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэтээби суһал ыстаап мунньабын ытыгар санитарнай-эпидемиологической балаһыаннаҕа саҥа ирдэбиллэри туруорда. Мантан иннэ бырамысыланнай тэрилтэлэр вахтанан үлэбэ коронавирустан быһыы ылбыт эрэ дьону ыллалара көгүлүлэнэр. Ону сэргэ миэстэтигэр манна вакцинаны бастайааннай пропискалаахтар эрэ ылыахтара.

Кулун тутар 30 күнүгэр Ил Дархан өрөспүүбүлүкэни салгыы гаастааһынга сүбэ мунньах ытта. Саха сирин бүгүнгү күнүгэ 2700 км магистральнай гаас утаҕа уонна 5000 км ситим тардылынна. 10 улуска 104 нэһилиэннэлээх пуунга гаас киирдэ, социальная инфраструктура 626 эбийиэгэ гааска холбонно. Айсен Николаев нэһилиэннэ олохун уйгутун тупсарыга гаастааһын тыын суолталаабын бэлиэтээтэ. Кэлинги сылларга РФ Бырабыыталыстыбатын уонна СӨ Бырабыыталыстыбатын таһымнарыгар Уһук Иллини уонна өрөспүүбүлүкэни гаастааһынга кэккэ дьаһал ылылынна. Регион баһылыга илин эһэр, Бүлүү умнаһын нэһилиэннэлээх пууннарыгар салгыы гаастааһын ытыгылыахтаабын, ол иһин убагылыбыт айылҕа гааһын тэйиччи сытар нэһилиэннэлээх пууннарга туһанар наадатын ыйда. Чугастаабы кэмгэ пилотнай бырайыак быһыытынан Хангалас улуунун Хачыкаат ээлиэннэтин автономнай гаастааһынга көһөрүөхтэрэ. Салгыы бу холобуру өрөспүүбүлүкэбэ тарбаттар боппурос көрүлүбэ. Ил Дархан дьыллэргэ гааһы киллэриигэ нэһилиэннэ кыаммат аранатыгар көрүлүбэ субсидия кээмэин 100 тыһ. солкубайтан 150 тыһ. солкубайга диэри улаатыннарарга сурдухтаага.

Кулун тутар 31 күнүгэр Айсен Николаев Дьокуускай саҥа талылыбыт баһылыга Евгений Григорьевы кытта көрүстэ. Кэпсэти Дьокуускай инники сайдыытыгар туһуланна. Национальная бырайыак чэрчитинэн суолу оноруу, социальная эбийиэктэри тутуу, хаарбах дьыттэн дьону көһөрүү, тупсары үлэтин боппуросуларын таарыдылар. Сүрүн болжолотуну 2022-2032 сылларга Дьокуускай куорат социальная-экономическай сайдыытын туһунан Ил Дархан ыйаабын барылыгар уурдулар. Бу ыйаабы ылынар туһунан Айсен Николаев ахсынныга Ил Түмэнгэ Туһаайы этиитигэр онорбута. Айсен Сергеевич өрөспүүбүлүкэ Бырабыыталыстыбата уонна Дьокуускай дьаһалтата биригэ үлэлэнэн, дьон олохун таһымын тупсаралларыгар, оттон саҥа талылыбыт баһылыкка куорат уонна куорат олохтоохторун туһугар туох-баар кыһамнытын ууран үлэлииритигэр ситиһини баарда.

Кулун тутар 31 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ баһылыга "Суперкампус: Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр 2025 сылга "WorldSkills Russia" Национальная чемпионат финалын ытыгыга инфраструктура" дьон ааттаах форсайт-сессия пленарнай мунньагар кытыны ылла. Кирири тылыгар Айсен Николаев Хангалас бөһүөлүгэр суперкампуу тэрийи профтехтүөрүөхтэрин эйгэтигэр улахан хамсааһыны, сайдыыны аҕалыабын эттэ. "Икки сыллаахыта биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр түргэнник уонна кедьүүс-тээхтик сайдыыны киллэриэхпитин баарар буоллаагытына, профтехтүөрүөхтэрин тиһигин тупсарыах тустаахпытын өйдөөбүппүт. Ол иһин Россияга бастакынан пилотнай бырайыак киллэрэргэ быһаарыммыппыт. Бу куорат уокуругун сиритгэр уотугар туспа турар биер кэлим үөрэх, наука, култуура, уопастааһыннай эйгэни үөскэтиэхтээхпит. Манна биһиги саҥа идэлэргэ уһуйарбытын сэргэ индустриальная хайысхалары сайыннарыахтаахпыт. Профтехтүөрүөхтэрин материалнай-техническэй базатын эрэ буолбакка, аныгы технологияны киллэриэхтээхпит. Суперкампуска орто үөрэби эрэ буолбакка, үрдүк үөрэх уонна наука алтыһытын быһыытынан холбоһук-

таах тэрилтэлэри, лабораториялары тэрийиэхтэ", - диэтэ регион салайааччыта.

Кулун тутар 31 күнүгэр Айсен Николаев коронавирус тарбаныта аччаабытынан хааччахтааһын миэрэлэрин туһунан ыйаахха уларытылары киллэрдэ. Саҥа ыйаабынан култуура дьыллэригэр, кинотеатрдарга, кэңсиртиир сирдэргэ көрөөччүлөр саала 75 %-нын толороллоро көнүллэннэ. Ол эрэри түүнгү кулууптарга, караоке-саалаларга, атыы-эргин кииннэригэр баар сааратар эбийиэктэргэ хааччахтааһын муус устар 30 күнүгэр диэри уһатылынна. Уопастыбаннай аһыыр сирдэргэ остуоллар арыт-таһыыларга 1,5 миэтэрэбэ диэри кыччаата. 65-тэн аҕа саастаах уонна дьарба ыарыылаах дьонго бэйэни хааччахтааны эрсиимэ эмиэ муус устар ый бүтүөр диэри уһатылынна.

Муус устар 1 күнүгэр Айсен Николаев "Тотальная дыктыан" фонда дириэктэре Ольга Ребковета, "Тотальной дыктыан" фонда бырабыыланнаһын чилиэнэ, уһу-йааччы Вячеслав Беляков уонна Саха сириттэн төрүттээх Россияга биллэр суруйааччы Андрей Геласимовы кытары көрүстэ. Ил Дархан Дьокуускай куорат Тотальной дыктыан быһылыгы сыллаагы киинэ буолбутунан, Саха сирэ тэрээһини үрдүк таһымнаахтык ытыгыбар эрэллээбин биллэрдэ. Ольга Ребковец дыктыан чэрчитинэн Таба суруйуу фестивала ытыгыларын туһунан кэпсээтэ. Кулун тутар 22 күнүттэн преподавателлэр идэлэрин үрдэтэр онлайн-куурустары ытталар. Андрей Геласимов 21-с №-дээх оскуола уонна ХИФУ-га айар көрсүһүүлэр буолаллара былааннамытын иһитиннэрдэ. Кини "Жажда" дьон айымньыта сахалык тылаастаан, "Утаты" дьон ааттанан тахсыбыт кинигэтэ сүрүннэриэхтээх. Муус устар 8 күнүгэр Тотальной дыктыан ааптара Дмитрий Глуховскай Саха сирингэр кэлиэхтээх. Дыктыан муус устар 10 күнүгэр ытыгылыахтаах.

Муус устар 1 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэбэ олоһор дьыт тутуутун боппуруотун мунньах ытта. Территорияны биер кэлимник сайыннары туһунан ааспыт сыл бүтүгүгэр ытыгылыбыт федеральной сокуон хаарбах туруктаах дьыттэн дьону көһөрүүгү түргэтээртэ туһуламмыт. Урукку өтүгүр саҥа дьыни тутуу ороскуотун улахан өтгө бас билээччилэртэн сир уонна онно баар эбийиэктэри атылаһары кытта сибээстээбэ. Билигин саҥа сокуонунан судаарыстыба эбэтэр муниципалитет сир учаастагын бэйэтигэр ылар бырааптаах, хамсаабат баай сыанатын бас билээччигэ тулуйан турар. Айсен Николаев Дьокуускайга квартира сыаната олоҕо суох үрдүгүн ыйда уонна бу кыһалбын быһаарарга территорияны биер кэлимник сайыннарыга регионаады оператор баар буолуохтаабын бэлиэтээтэ. Регионаады операторунан өрөспүүбүлүкэтээби ипотечнай агентство буолуон, ити тэрилтэ акцияларын өрөспүүбүлүкэ атылаһын сөбүн туһунан эттэ. Оччоҕо туһааннаах докууоннары, инженернай инфраструктураны онорууну, территорияны биер кэлимник сайыннарыга бэлэмнээһини тэрийэр аныгы ирдэбилгэ эппиттигэр үлэ түмүгэр дьыни тутуу кээмэйэ улаатыа.

Муус устар 2 күнүгэр Айсен Николаев Жатайдаагы суудуна онорор верфь кэлим инвестиционной бырайыагын олоххо кириитин хаамытыгар мунньах ытта. Тутуу биригэрэммит графигар сөп түбэһэн үлэни хааччыыны, олохтоох каадыры бэлэмнээһин, үлэһиттэргэ аһаан тыраанспар уонна социальная инфраструктураны онорор туһунан сурдуура Бырабыыталыстыба

биздэ. Үрдүк технологиялаах эбийиэги тутууну кэлимник көрөр наадатын эттэ. Холубур, үлэһиттэргэ аһаан 200 миэтэрээх уопсай уонна олоһор дьыни тутарга ыйда. Ону сэргэ уһууаан, оскуола, саҥа балыһа тутар туһунан толкуйдурга ыгырда. Суудунаны онорор верфь тутууга үлэ нулевой түһүмэбэ бүппүт, сыбаайалар түспүттэр, металлоконструкцияны тангаллар, бетоннай блок истиэнэлэрин уураллар. Ууну, иттиини, гааһы хааччылар ситимнэри онорууга үлэ барар. Ил Дархан графиган баар хаалыыны ситэрэргэ, тутуу бүтөр чопчу болдьобун быһаарарга сурдухтаата. Маны сэргэ каадырынан хааччылыгыга болжолто уурдулар. 2025 сылга манна 664 киһи үлэлиирэ былааннар. Жатай техникумугар билигин 25 киһини үөрэттэрэн бэлэмниллэр.

Муус устар 2 күнүгэр өрөспүүбүлүкэбэ Гражданская активист күнэ бэлиэтэннэ. Ил Дархан бэйэтин эбэрдэтигэр хайа да кэмгэ олоххо көхтөөх буолуу, дьонго болжолтоох сыһыан, кыһамнылаах буолуу, үгө дьыаланы оноруу үрдүктүк сыаналанар диэтэ. 2020 сылга биһиги олохпугар улахан тургутууну аастыбыт. Уопастыбаннай тэрилтэлэр көхтөөхтөрүн көрдөрдүлэр, хас улус, куорат ахсын волонтердар ыстааптара үлэлээтэ. 4 тыһ. тахса волонтер кырдыа-бастарга, доруобуйаларыгар хааччахтаах дьонго, медиктэргэ көмөлөстүлэр. Айсен Николаев Сахабыт сирин уопастыбан-ныктарыгар, волонтердарга махталын биллэрдэ.

Муус устар 2 күнүгэр Айсен Николаев ТАСС информационнай агентсвоҕа пандемия экономикаҕа дьайытын уонна дойдуну сайдытыгар сыһыпара көһүгү оруолун туһунан кэпсэтигэ кытынна. Регион баһылыга 2020 сыл сыһыпара көһүгү улахан хамсааһыны таһаарытын эттэ. "Саха сирингэр, эрдэттэн биһиги IT-индустрияга, инфокоммуникационной технологияга сайды барыахтаабын суоттаммыппыт. Ол иһин ааспыт сылга үчүгү түмүгү, уопуу ытыгыбыт. Ол курдук, дистанционной үөрэххэ көһүгүгэ дойдуга биер бастын көрдөрүүлэнибит. Сыһыпара көһүгү телемедицины сайыннарда. Дьокуускай, Москва, Санкт-Петербург быраастара онлайн 40 тыһ. тахса сүбэ бизирдилэр, тыһынчанан киһи олоҕо быһанна. Медицинага, биотехнологияга Саха сирингэр искусственай интеллект көмөтүнэн айылыбыт бырагыраама тыһын түһэрэн ыарыны быһаарар кыагы биздэ. Кэлэр уон сылга доруобуйа харыстабылын үгүс хайысхатыгар үрдүк технологияны туһанарыт", - дьон үлэһиннэ Ил Дархан. Маны сэргэ сыһыпара көһүгү судаарыстыбаннай салайыы эйгэтигэр кириитин кэпсээтэ. Ол курдук сорох министристибэлэргэ кумаабынан докууон эргирэ 40 %, дьон ыйытыкка бириэмэтин барааһына 20 % аччаабыт.

Муус устар 2 күнүгэр Москвага "Россия сегодня" информационнай агентсвоҕа "Россия Наукаларын академията уонна Саха сирин научнай-технологическай кэскилэ" дьон темага пресс-конференция буолан ааста. Онлайн кэпсэтигэр Ил Дархан Айсен Николаев уонна Россия Наукаларын академиятын бэрэсидьинэ Александр Сергеев кытыннылар. Александр Сергеев кулун тутар 17-19 күннэригэр Саха сирингэр кэлэ сылдыбыта. РНА бэрэсидьинэ таһымнаах сырыы бүтэһини үйэ чизппэрин анаара өттүгэр буолбута. Онон быһыл Россияга Наука уонна технология сылыгар академия салайааччытын кэлиитэ историяга кириэр суолталаах. РНА бэрэсидьинэ: "Билигин биһиги өрөспүүбүлүкэ салалтатын кытта

Саха сирин геостратегическай суолталаах оройуонтан наука уонна технология сайдар, хамсааһын барар регионугар кубулуйарыгар сорул туруорунабыт, онуоха үгүс төрүүт баар", - дьон эттэ. Айсен Сергеевич Россия Наукаларын академията Саха сирингэр болжолто уурбутугар, Александр Сергеев тус бэйэтинэн кэлбитигэр махтанна.

Пресс-конференция кэмнэгэр үгүс боппурос таарылынна, ол иһингэр сир баайын хостоонун, саҥа саппаастаах сирдэри чинчийи, энергетиканы сайыннары, ээли муоһун хостоонун, олохтоох төрүт омуктар тылларын үөрэтии, сайыннары. Биер сүрүн теман тыһынны хайдах туһаныаха сөбүн, глобальной сыһыны кыһалбатын ырыты буолла. Айсен Николаев ирбэт тоһу харыстааһын туһунан сокуон Саха сирингэр эрэ ылылыбытын, манник сокуон атын субъектарга эмиэ үлэлиэх тустаабын бэлиэтээтэ. Россия Наукаларын академиятын экспедициятын ытыгыга үбүлээһинин туһунан хорууга Александр Сергеев: "Федеральной үбүлээһин туһунан боппурос билигин даҕаны аһаабыт. Ол эрэри экспедиция ытыгылыахтаабыт, суолтата улахан саарбаҕа суох. Мин билэрбинэн, Саха сирэ экспедицияны тэнгэ үбүлээргэ бэлэм. Онон бары санаабытын түмэммит, федеральной үбүлээһини ситиһиэхпит дии саныбын. Аны билингини кэм хаамытынан бу экспедицияны тэрийиигэ бизнес эмиэ кытыһыан сөп, сир баайын чинчийиигэ интэриэстээх бөдөн тэрилтэлэр бу үлэни сэргийлэрин билэбит", - дьон эппиттээтэ.

Муус устар 3 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэ олохтоохторун Булчут күнүн эбэрдэлээтэ. "Биһиэхэ, сахаларга, бу ураты күн. Бултааһын биһиги култуурабытын, итэбэлбитин кытары быһаччы ситимнээх, итиэннэ оҕолорбутун итиигэ эмиэ улахан оруоллаах. Биһиги уолаттарытын тулаһыт эйгэбэ, айылҕа харыстабылаахтык сыһыаннаһарга үөрэтэбит. Саха сирин эр дьон - дьыт кэргэннэрин уонна төрөөбүт дойдуну көмүскээччилэрэ", - дьон Ил Дархан эттэ.

Муус устар 4 күнүгэр Саха сирин аҕаларын күнэ бэлиэтэннэ. Эр киһи оруолун уопастыбага үрдэтэр сорултаах бу ый бастакы өрөбүлүгэр бырааһынныгы бастакы бэрэсидьин М.Е. Николаев 1999 сыллаахха олохтообута. Бастын үлэлээх, элбэх олоххо, чөл олохтоох, холубур буолар аҕалары чыэстиллэр. 2015 сыллаахтан "Ытык Аҕа" бэлиэти туттар үгэс баар. Айсен Николаев быһыл манник бэлиэтин элбэх олоххо Павел Юдинцевы, Егор Сыромьятниковы, Николай Жирковы наһарадалаата. Павел Юдинцев Нерюнгри оройуонун Иенгратыгар олоһор. Кини 2018 сыллаахха кэргэнин кытары РФ "Төрөппүт Албан аата" уорданынан наһарадалааммыта. Егор Сыромьятников Дьааһы улуунун Дулҕалаа-бар олоһор 9 оҕо амарах аҕата, Аҕалар сэбиэттэрин бэрэсэдээтэ, нэһилиэк уопастыбаннай хамыһынытын чилиэнэ. Николай Жирков Горнай улуунун Күөрэлээ-бар олоһор, 6 оҕо аҕата, нэһилиэк бэтэрээннэрин сэбиэтин чилиэнэ, СӨ тыатын хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ.

Айсен Николаев бырааһынныгынан эбэрдэлииритигэр киһи олоһор аҕа оруола улахан суолталаабын, аҕа буолуу улахан эппитинэстээбин бэлиэтээн эттэ. Билингини олох саҥа ирдэбиллэри туруорарынан, ол сиринэн аҕалар социальная суолталаах бырайыактарга көхтөөхтүк кытталларыгар ыгырда.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкирэтээрэ.

- Доруобуйа -

Флюорографияга түһүгэ элбэх дьону хабарга үлэ күүскэ барыахтаах

ийинэн ыраах сытар Маалыкай, Малдыбар, Хатыы, Хатын Сыһыы, Акана, Чкалов, Марха, Чуукаар, Өгөлдөө, Хорула нэһилиэктэрин хаппыттарын, уопсайа 3449 буолуохтаабын 1732 (52,2%) киһи флюорографияга түспүттэриттэн 144-э улааппыт оҕолор (15-17 саастаахтар), 1588 улахан дьон бэрэбиэркэни ааспыттар.

Суол сабылынаабына Ньурба куоратыгар, Убайаан, Антоновка өттүн хаһан көһө сылдар көрүүнү ытыгылыахтары туһунан эттэ.

Оскуолаларга сэллэги утары вакцина 162 оҕо (85,2%) онһоллуттут, 14 оҕо вакцинацияны кыһан аспаптахтар.

Октябрьскай нэһилиэккэ ааспыт сылга 1986 улахан киһи баарыттан флюорографи-

яга 1230 (65 %) киһи түспүт. Ковидынан сибээстэн флюорографияга түһүү тохтотулла сылдыбытын, муус устар 9 күнүгэр бу сылга саҕаламмыт үлэ барылаан түмүгэ тахсыахтаабын туһунан нэһилиэк баһылыга Семен Корьякин иһитиннэрдэ.

Чапанда нэһилиэгин баһылыгы солбуйааччы Екатерина Иудинова Чапандага 2021 сылга учуокка 1 киһи баарын, рентгенологическай чинчийи 91 % туолбут, бүгүнгү күнгэ флюорографияны 78 % түспүттэр, мантан улааппыт оҕото - 11. Нэһилиэк дьаһалтата, учаастааҕы баһыһа, оскуола өттүттэн профилактическай үлэлэр бараллары туһунан Татьяна Афанасьевна иһитиннэрдэ.

Бордон нэһилиэгин кыл. исписэлиһэ

Любовь Иванова: "Нэһилиэккэ 4 киһи учуокка турарыттан 3-һэ уруккуттан, быһыл биер киһи саҥа учуокка турда. Флюорографияны 682 (80%) киһи ааспыттытан, 75 улааппыт оҕолор быһыл түһүөхтэрэ, күһүн түспүт дьон болдьоммут кэмгэ уонна ыраах учаастакка баар икки киһи ФЛГ түстэхтиэнэ 100 бырыһын туолар, - дьон кылгастык иһитиннэрдэ.

Ньурба куоракка 2020 сылга эбии саҥа 7 киһи ыалдылара билибит. Үлэ былаанын быһыытынан куорат тэрилтэлэрин кытары профилактика үлэтигэр ыкса сибээстээхтик үлэлэһин барыахтаабын туһунан куорат баһылыгы солбуйааччы Мария Куличкина билиһиннэрдэ.

Улуус баһылыгы социальная боппуроска солбуйааччы Анна Уларова Ньурба куоратыгар флюорографияга түһүгэ элбэх дьону хабарга үлэ күүскэ барыахтаабын, профилактическай үлэни күһүрдүгэ болжолто уурары бэлиэтээн, атын кэккэ сурдахтар бэрилиннилэр.

Антонина СЕМЁНОВА.

Сотуртаабыта ытыгылыбыт нэһилиэннэбэ сэллик ыарыта тарбанын сэргэтигэ аһаан оройуоннаады хамыһыһа мунньагар бу сыл I кыбаарталыгар Ньурба оройуонугар сэлликгинэн ыалдыаһын туругун, нэһилиэннэбэ кэмнэгэр ыарыны арыһыга уонна сэртэр тэрээһиннэри ытыгыга иһитиннэриини улуустаары сэллиги утары диспансер сэбидиссэйэ Вера Необутова онордо.

Мунньады улуу баһылыгы социальная боппуроска солбуйааччы Анна Уларова салайан ытта.

Бүгүнгү туругунан Ньурба улуунугар 22 ыарыһа баарын, бастакы кыбаарталга биер улахан киһи уонна икки оҕо ыалдылара билибитин туһунан эттэ. Ааспыт сылга уонна бу сыл бастакы кыбаарталыгар 180 контактаахтар мэдиссиинскэй бэрэбиэркэни ааспыттар.

Улуустаагы Киин балыһа кылаабынай бырааһа Наталья Павлова хамыһыһа уураахтарын туолуутун, сэллиги утары охсуһууга биллэриллибит ыйыннык былаанын билиһиннэрдэ. Бастакы кыбаарталга көһөрүлэ сылдар рентгенологическай чинчи-

– Олохтоох салайыныы –

Нэһилиэктэртэн сонуннар

Дьаархан. Саргылаах саас санаан сылаас-сырдык тыына номнуо билиннэ. Томороон тымныылаах кыстык нэһилиэк олобор-дьаһабар охсууга суох этэнгэ аһан эрэрбиттэн үөрэн баһылык Павел Александров сааскы киһи күлбүтүнэн диэбиттии көрүстэ уонна манньк сэргэх кэпсээннээх буолла:

- Биллэрин курдук кэнники 5 хас сылга биһиги түбэ диэки курааннаан хоһуналартан уруккулуну күөх быйагы сомсорбут мөлтөөтө. Хата сүрэх-бэлэс дьонноох буоламмыт салаа оту хаалларбакка сыа-сым курдук хомуйан сүөһү-сылгы аһылыгар кутургуйалы кэйэр кыһалҕаны билбэппит. Ити да буоллар, Тангара сэрэби таптыыр диэбиттии, кураан күн-дьыл турууга уһаан хаалыа дьэ оройуон салалтатын кытта Чаппандалыын биригэ үлэлэһэн Эбэбэ уу киллэриэххэ дьээн буолта.

Биһиги Чаппандалыын биригэ үлэлэһэр ситимнэ баарбыт, иннэ тынан Ньурбатаабы мелиорация тэрилтэтибиз тибиллэх сирдэри астаран хаар муньбуутун саҕалаан үлэ үөһүгэр сылдыар. Оччотугар 570 гаалаах Суптурбаммытыгар уу халыйан от ыллыы-ыллыы тахсыаҕа. Үлэ тэтимнээх, биригээдэ дьоно турары-олорору билбэттэр, нэһилиэк дьаһалтата техникаларыгар ГСМ-нан көмөлөстө. Онон эрэлбитин кытта самаан сайыны кэтэһэбит.

Аны туран сааскы халаантан сэрэтэр үлэлэрибиз сениэлээхти салҕаналлар. Ол курдук, Бүлүү өрүс устьетыгар 2 км уһуннаах, 200 м. кэтиттээх сиргэ мууһу хараардар сорукутаахпыт.

МТЗ тыраахтыры Альберт Никифоров муһалыыр, кинизхэ Александр Кузьмин, Леонид Габшев тиритэ-хорута көмөлөһөлөр. Туруу үлэһиттэр этэлэринэн хараардыы үлэтэ ыйылыбыт болдьоһун ааспакка түмүктэниэхтээх.

Билэбин, былларыны "Сельстрой" тэрилтэ Чаппанда-Дьаархан суолугар бэрт таһаарылаахтык өрөмүөн үлэтин ыһпытын. Суол онгороочулар хайыы-үйэбэ кэлэннэр суол кытыгыларын онорууга тинийэ-таныйа сылдыаллар. Сайын аспаал кутарга сөптөөх битумнарын Дьокуускайтан аҕалан бүтүлэр, билигин аны Маалыкай диэкигэр Додоруктан шебенка таһа сылдыаллар. Дьэ, биһата үлэлиэххэ уонна өссө үлэлиэххэ дири хохууттар!

Хатыы. Коронавируһу утары кэлэктибинэй иммунитет үөскүүрүгэр вакцинация хаамыытын билээри 40-тан тахса сыл ыстаастаах ФАП сэбиэдиссэйэ Антонина Августовна Ксенофонтвалыын кэпсэппитин үрүлүйэр үөрүүнү аралла. Онон үрүг халааттаах аанһал тугу эпипитин эһиэхэ тиирдим:

- Сэрэнэн-сэрбэнэн, ирдэбиллэри кытаанахтык тутуһан хамсык көстүүтэ биһиэхэ суох, улаханньк сангарыллыбат. Ман-

Мелиоратордар биригээдэлэрэ.

Хатыы үөрэнээччилэрэ АГАТУ-га.

найгы түһүмэх вакцинация көхтөөхтүк ааспыта, аны иккиһи кэтэһэбит, суруйтарбыттар элбэхтэр. Эмчит буоларбынан нэһилиэгим дьоно бэйэлэрин уонна атыттары харыстаан быһыы ылытыгар туруммуттара миигин олус долгутар. Аны субу соторутаабыта биһиэхэ саҕа ФАП тутулларын туһунан үөрүүлэх иһитиннэри кэлэн мэхтиэтигэр, атаһыт сири билбэт буолуор диэри үөрдүбүт. Эргэ ФАП-пыт ааспыт үйэбэ 1970 сыллаахха тутуллубута, көрүү-истиһи үчүгэинэн "кырдыбытын" биллэрбэккэ тура сатаабыта. Муньахтарга туруорсарбыт, улуус салалтата, баһылык Алексей Иннокентьев биһиги этиилэрбитин өйдөөн-өйөөн фельдшерскэй пууну тутуохха дьээн буолта, СӨ Доруобуйа харыстабылын министриэстибэ-

тигэр тахсаннар. Дьэ онон Хорулаҕа көрүүх бэртээтигэр тутуллан үлэбэ кирибит модульнай ФАП-ка баарбытыт бэйэбитигэр тийэн кэллэ, быйыл IV кыбаарталга тутуу түмүктэнибэ дьээн үөртүлэр. Махтанабыт улуус дьаһалтатыгар, тустаах министриэстибэбэ, киин балыыһа кылаабынай бырааһыгар Наталья Павловаҕа. Мантан тута аны Хатыытаабы агрооскуолаҕа тийдим, тобо диэтэххэ кинилэр Арктикатаабы агротехнологической университетка идэбэ уһуйуллан үөрэнэн, көрөн-истэн сайдан бөбө кэллилэр. Оройуонтан 4 агрооскуола 19 үөрэнээччитин улуустаабы үөрэх управлениетын куратора З.П. Антипина салайда, оттон мин Хатыы оскуолатын производственной үлэбэ дириэктэри солбуйааччы

Таркаайыга спорт саалата аһылыгыгар.

А.И. Ефремовалыын ирэ-хоро сэһэргэстим.

Анна Ивановна манньк диэтэ:

- Олус да туһалаахтык сылдьан кэллибит. Үлэбитигэр саҕа сүүрэннэр киририэхтэрэ, миигинниин сылдыбыт 6 үөрэнээччин нумастара хааһахтан хостонордуу үгүөрү. Санганы элбэби биллибит. Тьа хаһаайыстыбата инновация релсэтигэр үктэнэн хайыы-үйэ ситиһиилэр элбэхтэрэ үөртэ. Биһиги робототехникаҕа, агрокосмоска, агробюба, агрометеоба урут бэрт сэмэй билиилээх эбит буоллаһытына бу сырыытан харахпыт кыэнник аһылына. Дьинэр, билиини кытта хорсун санаа наада эбит.

Хатастаабы АПРО-кубка, кини научнай лабораторияларыгар сылдьан биһиги бэйэбит тепличнэй хаһаайыстыбабытыгар туһанар ньымалары көрдүбүт, олоххо киллэриэхпит. Оттон Майба оскуолаабы биисинэс-инкубатор сөхтөрдө - оҕолор дьарыктанар, харчы киллэринэр, дохуот онгостор көрүнгэрэ элбэһиэн.

Предпринимателлэри оскуолаттан бэлэмнииргэ дьоһун хардыы онгоһуллубут. Ньурбалар онтон хаалыбыт диэбэппит, ол да буоллар биһиги курдук тьа сириин нэһилиэктэрин оскуолаалара биисинэс-инкубаторы аһарга сэниэлээх хамсааһыны таһаарарбыт бириэмэ ирдэбилэ буолтун билинэр наада. Биһиэхэ да бу кыаллар дьыала, онон маннайгы хардыыны киэнник онгоруохха дуу.

Таркаайы. Муус устар 2 күнүгэр нэһилиэккэ үөрүүлэх дьоро күн үүннэ. Ол курдук 15x16 кв.м иэннээх тустуу саалата аһылына, биллэр биричиинэн тэрээһин онлайн нөһүө нэһилиэнньэбэ таһыста, көрөөччү-сэргээччи олус элбэх. Тьа сириин бу дьобус түөл-

бэтиттэн Арассыыйаҕа, аан дойдуга тийэ билибит спорт чаһылхай сулуостара сырдаахтарга, кинилэр ааттара историяҕа көмүс буукубаларынан сурулуннахтара. Холобур, кик-боксингга аан дойдуга икки төгүллээх чемпиона, спорт үтөөлөөх маастара Василий Васильев, аан дойдуга кубогын хаһаайына, кик-боксингга спорт маастара Виталий Филиппов, Беларусь республикатын тобус төгүллээх чемпиона, түөрт төгүллээх Европа призера, аан дойдуга боруонса призера, аан дойдуга кубогын чемпиона Владислав Андреев кииннэрэ түспүт сирэ Таркаайы буоллаҕа.

Оттон билингитэ эдэрлэр да кинилэртэн хаалсыбаттар, холобур Александр Авелов уолаттарга Арассыыйа сборнайыгар үһүс буолан киирэн баран 2017 сыллаахха Индияҕа аан дойдуга чемпион аатын сүкпүтэ. Аны туран Владикавказка Кеша Барабанов, Алеша Антипин Арассыыйа финалыгар кытыннылар, уон бастынар истэригэр кириллилэр.

Урутаан эттэххэ, Владислав Андреев күүһүн-күдэбин уонна кини инникитин өтө көрөн эрчийбит-такайбыт киһинэн СӨ үтөөлөөх тренерэ, Арассыыйа уопсай үөрэхтээһинин Бочуоттаах үлэһитэ Иван Васильевич Бурнашев бу үөһэ аатталаабыт уолаттарга араскы аспыта, эбиитин Ньурбатаабы хапсаҕай күрэхтэһиитигэр кини олук охсубут тустууга Айан Петров үһүс миэстэлэннэ, сыаналаах сэртификэт тутта, уол Чурапчы институтун устудьуона, инникитин кини аатын өссө истэригэр чуолкай.

Оройуон баһылыга Алексей Иннокентьев, нэһилиэк баһылыга Владислав Васильев тугааччыларга махтаньылар, грамоталары туттардылар. Бэрт кылгас кэм иһигэр аныгы ирдэбилгэ толору эппиэттиир тустуу саалатын дьэндэппит ИП Осип Николаев "Ньурба оройуонун социальной-экономической сайдыытыгар киллэрбит кылаатын иһин" анал бэлиэнэн наһараадаланна.

Белоруссияттан Владислав Андреев личнэй тренерэ, Арассыыйа, СӨ үтөөлөөх тренерэ Будимир Григорьевич Яковлев спорт, тустуу сайдарын туһугар оройуон, нэһилиэк салалталара ыгар үлэлэрин үрдүктүк сыаналаата, махтанна уонна кэлэр да кэмнэргэ бу тустуу саалатыттан чулуу бөбөстөр сирээдийиэхтэрэ диэтэ.

Таркаайы Владислав Андреева ыам ыйын 6-9 күннэригэр Болгарияҕа көнгүл тустууга лицензионнай турнирга кыттыахтаах. Япониятаабы сайынгы Олимпиадага кыттар чиэскэ тиксэрэ буоллар дэһэбит.

Тэрээһин үрдүк таһымна ааста, тустуу саалатыгар сыһыа аат ингиэхтээх, олохтоохтор санаалара Владислав Андреевга салаллар, оннук буоларыгар эрэнэ хаалыаха.

Афанасий ИВАНОВ.

Ньурба оройуонугар 2021 снл - үөрэх сылынан биллэриллибитинэн оройуон араас оскуолаарын үөрэх чааһыгар дириэктэри солбуйааччыларга, учууталларга, үөрэх салалтатын үлэһиттэрэ Хабаровскай куоракка "Образовательная экспедиция" бырайыак чэрчитинэн үөрэн кэллилэр. Холбоон 16 киһилээх хамаанда кулун тутар 22-26 күннэригэр оскуолааларга сылдьан үлэлэрин кытары биллэстилэр, маастар-кылаастары көрдүлэр, Хабаровскай кыраай үөрэх сайдыытын институтугар квалификацияны үрдэтэр кууруска үөрэннилэр.

Экспедиция маннайгы күнүгэр Переяславка 9 №-дээх оскуолатыгар доруобуйаларынан уонна үөрэби ылынарга хааччахтаах оҕолору сөпкө тайанан үөрэтэргэ, сайыннарарга методической былаһаакка тэрилиннэ. Бу оскуола Хабаровскай кыраайга инклюзивнай үөрэхтээһин ресурснай киһинэн буолар эбит. Инклю-

– Үөрэбири сыла –

Хабаровскайга – үөрэнэр эспэдииссийэ

живнай үөрэхтээһин сыла - хас биридии оҕо ураты хайысканан үөрэби биэри, олоххо бэлэмнээх киһи буолан тахсарыгар иитии. Оскуола учууталлара (психолог, логопед, дефектолог) бэйэлэрин уопуттарыттан маастар-кылаастары көрдөрдүлэр, доруобуйаларынан хааччахтаах оҕолору, үөрэххэ кэһиилээх оҕолору ханнык ньыманан үөрэтэллэрин сиһилии сырдаттылар.

Биһиги, учууталлар, хас биридии маастар-кылаас бэйэтэ туспа уратылаабын, үлэһиттэр бары кыһамньыларын ууран туран үлэлииллэрин, оннооһор оскуола үлэһиттэрэ уроктарыгар туттар, оҕону сайыннарарга аналаах тэриллэрин бэйэлэрин илиилэри-

нэн онгороллорун илэ харахпытан көрөн, тутан-хабан олус дьээн сөбө, хайгыы көрдүбүт. Бэл диэтэр, оскуола истиэнэлэрэ оҕолор уруһуйдарынан киэркэй-йээн тураа көрөргө олус үчүгэй. Холобур, пластик бутылка хаппахтарынан, таһас туттарарынан, араас кыра быраһылар маллары туһаҕа таһааранн оҕону дьарыктыырга, моториката сайдарыгар табыгастаах үлэни ыһталлар эбит.

Экспедицияҕа иккис күнүгэр Хабаровскай кыраай үөрэби сайыннарар институтугар "Антикризисное управление" дьээн темаҕа Наталия Ивановна Сенник лекциятын иһиттибит. Хабаровскай кыраай араас оскуолаарын

дириэктэрдэрэ Zoom платформа нөһүө бэйэлэрин оскуолааларыгар үөрэх хаачыстыбата үрдүүргэ туху үлэни ыһталларын, былааннарын, соруктарын билииннэрдилэр. Түмүктүү лекцияны Тамара Ивановна Фисенко, учууталлар профессиональной маастарыстыбаларын үрдэтэр киин дириэктэрэ ыһта. Тамара Ивановна аныгылы көрүүнэн уроугу ытары, билингит сайдылаах оскуола соруктарын, кыһалҕаларын кэпсээтэ.

Үһүс күммүтүгэр Хабаровскай куорат 68-с №-дээх оскуолатыгар сырыттыбыт. Оскуола үлэһиттэрин, үлэлиир хайысхаларын кытары биллэстибит. Түмүктүү күнгэ Алла Геннадиевна Коса-

кова доруобуйаларыгар хааччахтаах оҕолору арыаллаһын туһунан олус таһымнаах лекцияны онордо.

Бу образовательной экспедиция оскуола завучтарыгар, методической холбоһуктар салайааччыларыгар, учууталларга бары инники үлэһитигэр сирдэтинэрибитигэр төһүү күүс буолар, саҕа сүүрээни киллэрэргэ кыах биэрэр. Инникитин саҕа бырайыактар оскуолааларга кириэхтэрэ.

Түгэниэн туһунан оройуоннаабы үөрэх салалтатыгар Аргунова А.П., үөрэтэр экспедиция салайааччытыгар Трофимова А.В. улахан махталытын тиирдэбит. Өссө да бу бырайыак хатыланарыгар баһарабыт.

АММОСОВА
Алена Аммосовна,
Маалыкай орто оскуолатын
дириэктэри үөрэх чааһыгар
солбуйааччы.

– **Тыа хаһаайыстыбата** –**Күөххэ үктэнэр чугаһыыр**

Чкалов хохууттара.

Кыстык этэннэ түмүктэнэн эрэрттэн уонна туттарыллар үүт харчыта үрдээбиттэн, ынах төбөтүгэр ботуччу харчы бэриллэриттэн тыа сириин олохтоохтору настырыан-ныалара үчүгэй, күөххэ үктэнээри үөрэ-көтө кэтэһэллэр.

Соторутаабыта Чкаловка сылдьан саха сүөһүлэрэ хайдах-туох туралларын билсиптим. Тута эттэххэ, төрүт хаамар баайдарбыт туруктарын көрөөт да астынарын, тийэ-тэпсэ аһаабыттарара хараха бырабыллар. Халлаан ылаанныйыан сүөһүлэр киэһэ хойукка диэри далга аһыыллар, хотонго төрөөбүт уонна төрөөхтөөх ынахтар күөх оту хархатарыгар диэри уобаллар. Уон биир ныйраы номноу бороохтуйбуттар, ийэлэрин үрдүк сылаах үгүтүнэн эмсэхтэнэр буоланнар бөп-бөкүнүктэр.

Биллэрин курдук бу санга хотонго механизация билингитэ суох, оту киллэри уонна ноһому таһаары иилинэн. Захар Иванов, Михаил Филиппов уонна Виталий Константинов диэн 30-тарын да туола илик эдэр дьон бу сайдыылаах үйэбэ механизация-автоматизация биһигини тумнан эрдэйдэнэбит диэн тыл агарын да быктарбатылар. Хоһуун уолаттар "Москва биридэ тутулуубатааҕа" диэбитти инникитин кэм-кэрдии хаамытынан илии үлэтэ да симэлийэр ини дэһэллэр, оннук да буолара чуолкай. Оройуон киинилэргэ "Синтай" тыраахтыр биэрэргэ дыһал таһааран турар, ол тимир көлөнү сүрдээбин кэтэһэбит дииллэрэ оруннаах.

Хотон ис-тас үлэтин үмүрүтээт үлэһит уолаттардыын сынньанар дьыбэ бардыбыт. Үчүгэй тутуулаах дьыбэ аанын аһан киирээпитин кытта эр сүрэхтээх хоһууттар итии чэйбит суох дьон соһутулар. Саатар халлаан хатаан турар буолан ип-

Матвеевтар.

итии чэй мэйидиэ суохтааҕа, быһаардылар: ый уота суох олохтоохтор, хата дьыбэ олохтоох буолан отгуммуттар, сылаас киллэрииммиттэр, хотон тымныыбатах. Электрэнергия иһин төлөбүр докумуона сыыс-халлаахтык толоруллан уот араарылыбыт, бу күннэргэ кини төрдүн-төбөтүн булуохтаах, оччотугар кыһалга уһулуохтаах.

Сүрэх-бэлэс ыччаттар уот суобуттан мундукка-ханныкка түспэттэр эбит, тыраахтыры уонна электрэнергияны субу баар гынын диэн сунхарбаттар-суламаттар. Ол да буоллар бу бопуруостары ута-лыпакка быһаарар наадалаах. Соторунан Өймөкөөнтөн Чкаловка эбии 28 төбө саха ынаҕа кэлиэхтээх, онон түбүк элбиэхтээх.

Иһирэхтик кэпсэтин арахсарбытыгар Захар, Михаил уонна Виталий үлэ миэстэтэ тахсан хамнас аахсар буолбуттарыттан астыналарын эттилэр. Тыллара-өстөрө олохтоох, үлэлиир бадалара улахан, киинилэргэ киһи эрэнэр үлэһиттэрэ, манньк ыччаттар бааллара тыа сирэ кэскиллээбин көрдөрөр.

Мантан салгыы Аканаҕа тыа хаһаайыстыбата түргэнник ситэр салаатынан дьарыктанар Матвеевтар дьыбэ кэргэннэрин көрүстүм. Ыал аҕалаатар аҕата Иван Куприянович сэбиэскэй суулдуор диэри ыан-ныыксыттаабыта, таһаарылаах үлэтинэн хайбалтан түспэтэҕэ, быһата "үгүөлээх" эр

диэн аакка тиксиксэтэҕэ. Кырдыга, кини курдук бэрт уһундук ыанньыксыттаабыт эр киһини көрдөөн буларга уустук.

Виктория Афанасьева, дьохун ыал ийэтэ өр сылларга дьыссаакка үлэлээн сынньаланна тахсыбыта, кэлин Ньурбаҕа реабилитация киинигэр инструктордабыта, үгүө суобастаах үлэтинэн "Ньурба оройуонун үөрэхтээһинигэр кылаатын иһин" анал бэлиэлээх. Ыал буолбут оҕолоругар көмөлөһөрү оройуон киинигэр көһөн олоро сылдыбыттара, сыыйа ыччаттар атахтарыгар тураннар ийэлээх-аҕа ахтыл-баннаах Аканаларыгар төттөрү кэллэр. Ус оҕо ыаллар, үлэлээхтэр-хамнастаахтар.

Ньурбанан-Дьокуускайынан олохтоолор. Билигин Аканаҕа 10-ка үөрэнэр Денис диэн уол оскуолатын быһыгар илии-атах буолан дьонугар көмөлөһөр. Көмө-ныыма буоларга түбүк-сэдьк да аҕыйаҕа суох.

Матвеевтар бэйэлэрэ биир ыанар ынах-таахтар, Ньурба мэриятта кыыстарыгар эдэр дьыбэ кэргэни өйүүргэ диэн биэрбит орус тыһаастарын көрөллөр. Хотон иһэ хоро-бор муостаабынан толору буолуохтаах диэн киинилэр аны алтай боруодата атырдаах тыһы борооскутун атыылаһан күкүргэ баа-йан уота тураллар. Аймахтара, үлэ бэтэрээнэ Вера Куприяновна сүөһүгүтүн этинитин, ахсаанын элбэтин дьон тыһы тарбылаҕы бэлэхтээбитэ мааны сүөһү буолан турар. Былыргыттан сүөһү көрүүтүгэр сыстаҕас кэргэнниилэр инньэ гынан төбөлөрө эбиллэн нус-хас буолтар.

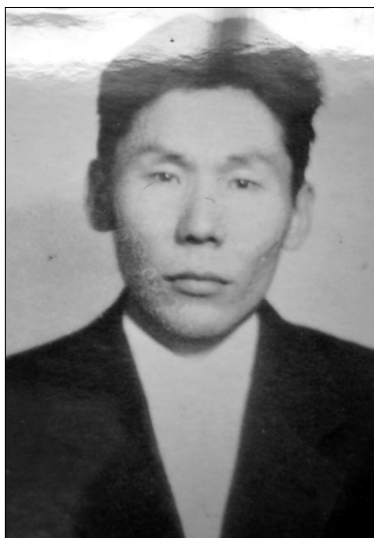
Ити да буоллар аны түргэнник ситэр салааҕа ылыһыаха дэһэллэр - хаас, кус, куурусса иитиитинэн дьарыктанан бараллар. "Отонноотоххо онгоойук туолар" диэбитти кус-хаас, индок бэркэ табыллан төрүүлэр-үөскүүлэр, ыал көтөр этинэн үсэ-нэрин бэркэ биһириир. Антоновкаттан Михаил Захаровтан күүһу-хааһы атыыла-һаллар, билигин төртүт хаас кыстаан турар, аһылыктара дэлэй, 18 сымыгыт инкубация-ҕа сытар, Матвеевтар барыта табыллан истэ-бинэ нэһилиэкпит дьонугар тарбатыах-пыт дииллэр. Хаас ииттиэхтэрин бадалаах-тар кырыы кырытынан. Көтөр сымыгыты-нан сылы эргиччи бэйэлэрин хааччынал-лар, бу күннэргэ 10 чопууска табыста, кэ-лин өссө эбиллэхтэрэ.

Дьыбэ кэргэн аны сибиинньэ ииттэр санаалаах, тыһаҕа үүт анна, күөх от мыы-ныыта суох, оттон уотурба сыаналаах да буоллар ол ороскуот толуйуулар дэһэллэр.

Дэ бу курдук оройуон кииниттэн тыһаҕа төттөрү көһөн кэлэн төртүт дьарыктарын сөргүтээчилэр кэнникинэн элбии турал-лар. Бу - олус үчүгэй. Көй салгынгна көтө-төрө сылдьан тириэтэ-хорута үлэлээн бэйэ-лээх бэйэбин аһынан-үөлүнэн хааччына-рын таһынан аны оҕолоргор, атын дьонго көмөлөһөрүгү үчүгэйэ көстөн турдаҕа, олохтон дуоһуйуу ылыыта диэн мань этэн эрдэхтэрэ.

Акана хоһуун Матвеевтарыгар - Викто-рия Афанасьева, Иван Куприяновичка хаһаайыстыбаҕыт өссө хаһаатын, санаа-быккытын ситэн иһин, оҕолоргут-сиэннэ-ргит үлэһит үгүөлэрэ буоллуннар, барыты-гар табыллан иһин диэн сырдык санаабы-тын тизрэдэбит.

Афанасий ИВАНОВ.

– **Космоска көтүү 60 сыла** –**Юрий Гагарин сагатын космостан бастакы истибит радист**

1961 сыл муус устар 12 күнэ. Олохтоох бириэмэнэн күнүс 4 чаас ааһыта Левитан сөҕ куолаһа дуораһыйар: "Внимание, внимание говорит Москва, говорит Москва... бүгүн советской космонавт Юрий Алексеевич Гагарин "Восток" космической харабылга олонор космоска көттө", - диэн сонун биллэрэр. Бу үөрүүлээх сонун Сэбиэскэй сойуус бүтүннүтүн тэлийэ көшпүтэ, аан дойдуга, киһи аймакха барытыгар үтүө сонун буолан этини ыйыргыбитэ, чабылданньы чабыллыбыта. Бэл ыраах Маалыкай олохтоохтору истэн үөрбүшпүт-көшпүшүт.

Ити бириэмэбэ Александр Григорьевич Тимофеев Дьокуускайдыаҕы радиотехнической хонтуруол станциятыгар начальни-гынан үлэлиир олохторо. Кини Сэ-биэскэй Сойууска аан бастакы-нан космонавт Юрий Гагарин сагатын ыһтар сигналлары кос-мос куйаарыттан тутан ылан Мос-кваҕа биллэрэ олохтообута. Сэбиэ-скэй Сойуус оччотообу салалтата биһиги уолбут Александр Григо-рьевич ити ситиһиитин үрдүктүк

Гагарин сагатын устубут оборудование.

сыаналаабыта, кэлин 1965 сыл-лааха "ССРС бочуоттаах радиһа" диэн бэлиэннэн наһараадалы-рыгар улахан төһүү буолбута саар-баҕа суох.

Александр Григорьевич Тимо-феев 1933 сыллааха сэттиньи 7 күнүгэр Ньурбаттан 250 биэрэстэ ыраах Марха өрүс үрдүгэр, би-лингги алмаастаах Накыынтан чугас Энгээрдэк диэн сиргэ, тө-рөөбүтэ. Аҕата Григорий Тимо-феев бэйэтин бириэмэтигэр ки-рииллээх-тахсыылаах, салайар дьобурдаах, нэһилиэнньэ били-нэр уонна убаастыыр киһитэ этэ. Ол да иһин Энгээрдэккэ "Үүнүү Күүһэ" холкуону илээн-сабалаан салайан олохтообута. Кини Кирил-линнэр (Дмитрий, Наум, Семен, Василий) биригэ төрөөбүт убай-

дара буолар. Кыратыгар атын ыалга итиллэн Тимофеев диэн араспаанньаалаах.

Александр оҕо сааһа Энгээр-дэккэ, биһиги ааттырбытынан, Хонуу Көлүэй эриэ-дэхси хонуу-тугар үнүкүрүйэн-күөлэһийэн аас-пыта. Аҕа дойду улуу сэрйитин сылларыгар Энгээрдэк олохтоо-хторо сүөһүнү элбэхтик иитэн, бурдугу үүннэрэн, баай-хара ты-ларыттан өлгөмнүк бултаан ач-чыктааһыны билбэккэ этэннэ аһарытара. Ол да иһин Алек-сандр төрөөбүттэн төрөлкөй. Ула-хан сэниэлээх, туруу үлэһит бу-олан улааппыта. Кини 1952 сыл-лааха Ньурба оскуолатын сити-һиллээхтик бүтэрэн баран, М.А. Бонч-Бруевич аатынан Ленин-градтааҕы Сибээс электротехни-

А.Г.Тимофеев дьыбэ кэргэнэ.

ческой институтугар үөрэххэ кирибитэ. 1958 сыллааха радио-связь инженерэ дипломнаах Са-хатын сиригэр кэлбитэ.

Александр Григорьевич үлэ-тин радиоинженер быһыытынан 1958 сыл балаһан ыйын 10-с кү-нүттэн сабалаабыта - Дьокуускай-дааҕы радиотехнической хонту-руол станциятыгар начальнигы-нан аһаарыта. Манна үлэлиир сыл-дьан радиосвязька санга раци-онализаторскай этиилэри, ны-малары булан олоххо киллэрттир, радиоанализатордар бүтүн Со-йуустааҕы обществоларын би-ир актыыбынай чилиэнэ буолар. ССКП чилиэнэ, бастың общест-венник этэ. ССРС Сибээһин ми-нистриэстибэтэ 1965 сыллааха ыам ыйын 5 күннээҕи бирикэ-һинэн Александр Тимофеев "ССРС бочуоттаах радиһа" диэн

бэлиэнэн наһараадалыыр.

Хомойуох иһин Александр Гаврильевич таптыыр идэтинэн уһундук үлэлээбэтэ, уһун ыара-хан ыарыы кэнниттэн 1967 сыл-лааха үлэтин үгэнигэр сылдьан, эдэр сааһыгар олохтон туораабы-та. Александр Григорьевич оло-бун аргыһа Марияны кытта икки уол оҕону, биер кыһы төрөп-пүттэрэ. Билигин үс оҕото үһүөн быраастар. Ийэлэрэ Мария сиэн-нэрин көрөр, олох салҕанар.

Н.Н. НИКОЛАЕВ,
РФ үтүөлээх бырааһа,
Ньурба оройуонун уонна
Бордон нэһилиэгин бочуоттаах
олохтообо.

Т.П.Иванова, Н.Н.Николаев,
П.С.Кириллин "Энгээрдэк
сыдыааннара" кинигэлэриттэн.

– Н.В.Емельянов төрөөбүтэ 100 сыла –

Төрдө-ууһа, аймахтара

XXI үйбэ саха нуруотугар олонхобут, ЮНЕСКО быһаарбытынан, Аан дойду духуобунаһын чыпчаалынан билиниллибитэ. Олонхо - саха омугун тылынан айымньытын чыпчаала, олоһун сокуона. Манна элбэх саха учуонайдара үлэлэһэн, сурукка-бичиккэ хааларын туһугар онкул уурсубуттара.

Олортон биридэстэрэ, саха сахатын умнуох да курдук сылларыгар, сыралаһан туран үлэлэбит, олоһун анаабыт киһинэн Николай Васильевич Емельянов буолар. Кини үлэлэрэ кэнники тыл үөрэхтээхтэрин үлэлэригэр онкул, укулаат буолбуттара саарбаҕа суох. Николай Васильевич ким да дыһаһынан, соруудаһынан буолбакка, ис санаатынан, сүрэхтин этэринэн саха фольклорун, сүрүннээн Бүлүү бөлөх олонхоһуттарын олонхолорун сурукка тиһэн, үөрэтэн хаалларбытын умнуо суохтаахпыт. Ол туһунан фольклору кытта кыратык да ыксаласпыт дьон билэр "Саха народнай ырыалара", "Якутские народные песни" диэн сахалыы-нууччалыы ааттаах 1970 сыллартан тахсыбыт хас да туюмнаах кинигэтэ буолар.

Билиилээх эпосовед, фольклорист-хомуһааччы, филологической наука дуоктара, Аан дойдутаагы түүр омуктар академияларын дьингнэх чилиэнэ, Дьоккуускайдаагы Тыл, литература уонна история институтугар олоһун бүтэһик сылларыгар диэри, 43 сыл энкилэ суох, бэринилээхтик үлэлэбит, 80-тан тахса араас монографиялар, ыстатыйалар, кинигэлэр ааптардара, бииһи биридэстэрэ Николай Васильевич Емельянов бу сыл тохсунньу 8 күнүгэр 100 сааһын туолла.

Кини туһунан ахтыылар, үлэлэр элбэхтэр, оттон мин бүгүн Николай Васильевич төрдүн-уһун ахтан ааһыаһын баһарабын. Алмаас таас кырыһылланнаҕына сүүс араас өнүгөн күлүмүрдүү оонньуурун курдук, үтүө киһи туһунан араас өттүттэн сырдаттахха кини өссө улуутуйан, улаатан көстөр буоллаҕа.

Николай Васильевич Емельянов бэрт дириҥ силистээх-мутуктаах, албан ааттара алаас-алаас айытын атыр сылгы курдук дьырылааччы кистээбит, кулуба аҕатын уһуттан төрүттээх. Бу аҕа уһун дьоно тобуллаҕас толкуйдаахтарынан, сырдык өйдөөхтөрүнэн, санаабыт санааларын ыһыктан биэрбэт харса суох, хадаар майгылаахтарынан биллэлэр эбит. Дьоммут-сэргэбит туһа, дойдубут, төрүт сирбит туһа диэн ууга-уокка кириэллэрин да кэрийдэт ураты модун санаалахтар эбит.

Герасим Иванович Васильев суруйарынан, Николай Васильевич ийэтинэн Бүтүр Силэпсиэп-Дьоондоор кулуба быраата Ылдьаа Силэпсиэптэн төрүттээх эбит. Бу Ылдьаа Силэпсиэп Дьаархан нэһилиэгин ыстаарыстатынан талылла сылдыбыт. Ылдьаа Силэпсиэп сылыһынай нуучка кыһынын кэргэн ылан икки уолламыта биллэр. Ийэтин төрүтэ ситинник саҕаламмыт.

Оттон аҕатынан төрдө иннэ Этһинилээхтэн саҕаламмыт. Ньурба биллэр фольклорһа Николай Тарасович Степанов суруйбутунан, Ньурбакаан орто уола Ырыа Быркынаа хоту баран тоһус кыһынын кэргэн ылан, билигин Дьаархан сиригэр кэлэн олохсуйбут. Ырыа Быркынаа сыдаана Борулло тоһус уолламыт, олортон биридэстэрэ Этһинилээх эбит. Бу Этһинилээхтэн Куоһуркаан удьуора саҕаламмыт.

Бу Куоһуркаан үһүэйэнгэ көпсөнүнэн нуучка кинээһин кыһынын күрэтэн аҕалыт дэнэр. Куоһуркааннаах түөрт оҕоломмуттар. Улахан Ньэмилэйэн, Кыра Ньэмилэйэн, Дьэргэйэр уонна биридэстэрэ Кыра Ньэмилэйэн уола Баһылатар Сүөдөр 8 уолламыт, биридэстэрэ Кыра Ньэмилэйэн, Масчыт, Бааска, Ньэччээһэ Өлөксөй,

Н.В.Емельянов аймахтарын кытта 1960-с сылларга дойдутугар кэлэ сылдьан.

Оройуон учууталларын кытта. 1949 с.

Научнай салайааччыта Г.У. Эргистинин (ортоку). 1959 с.

Маайка Бүөтүр, Кингис, Тараҕай Уйбаан, Бачыыҥка Баһылай уонна кыыс аата Чырах Аана.

Дьэ бу ыал уоллара Бааска - Емельянов Василий Федорович 1884 сыллаахха 1 Дьаархан нэһилиэгэр төрөөбүт. 1921-28 сыллардаагы ыалынан испиһэчкэ кини 43-һэ, кэргэнэ Анна Егоровна 36-та эбиттэр. Кинилэр 1913 сыллаахха холбоспуттар. Баастаан 8 сүөһүлээх, оттон үһэ ыанар эбит. Кэлин 5-тэн 9-ка диэри ыанар ынахтана сылдыбыттар. Ити испиһэчкэ кинилэр 8 сылгылаах, 5 ыанар ынахтаах, барыта 28 сүөһүлээх, 2 сибининьэлээх эбиттэр. Маны тоһо көпсээтинг дири буоллаххытына бу барыта докумуонна кирибит дааннайдарын иһин кэпсээтим.

Бэйэтин кэмигэр Василий Федорович үөрэхтээх, баай библиотэчкэлээх, кинигэ билиилээх киһи эбит. Кини 1905-1908 сылларга Дьаарханна ыстаарыстанан талыллан үлэли сылдыбыта биллэр. 1910 сылтан Саха сиригэр Сэбиэскэй былаас туругуор диэри сэбиэчкэ ананан сэкэри-тээрдээбит. 1920-1922 сылларга Марха улуһун кэпэрэтиибигэр суотчуттаабыт. Дьэ бу курдук Ньурбаҕа райпотребсоюз кылаабынай буһаалтырынан үлэли олоһуна кулаактааһынна түбэһиннэрэн хас да сыл хаайыыга укпуттар. "Нуруот өстөөбө" гынан

баайын-дуолун, дьэтин билдээн ылбыттар. Дөкүмүөнгэ суруллубутунан дьоно 2 ынахтаах, 2 тарбыйахтаах, биридэстэрэ эр хаалбыттар. Хаайыыга сытан Василий Федорович Центрисполкомна сымыйа үгсүү диэн харда суругар манньк тыллардаах: "что совершенно является ложью и явно ложно основан враждующими лицами, чтобы огулачивать меня, тем ликвидировать моего хозяйства, отстранить от службы... тем политически изолировать меня от общественной работы во время первыборной компании" диэн үгсээччилэрин хорсундук саралабыт эбит.

1934 сыллаахха киһи баайсара туох да суох буолан босхолообуттар эбит. Ол кээнэ дьэилэрэ-уоттара билдэһэн ыал устун сылдыбыттар. Кыһын, 1938 сыллаахха сымыйанан дьыала хомуһун "За саботаж хлебопоставки государству" диэн 58-7 ыстатыйанан иккиһин хаайыттар. Онно суоһунан саас хаайыттан таһаарбыттар эрээри дьыалатын 1940 эрэ сыллаахха саппыттар.

Ити курдук репрессия бииһи улуус үөрэхтээх, сэниэ, үлэһит, чизһинэй дьонун эмиэ таарыйан ааспыт эбит. Ол эрээри бу хара балыыр Василий Федорович-Ньэмилэйэн Бааска сырдык санаатын хараардыбатаҕа, өһүсээһи иппэтэбэ, ис сүрээбиттэн

Кэлэктиибин кытта. 1970-с с.

Саха тыйаатырыгар олонхо киһэтэ. 1980-с с.

саҕа былаас тутуугу үлэлээбитинэн барбыта. Бу кэпсээбит Василий Федорович Емельяновпыт-Николай Васильевич айыт аҕата буолар.

Оттон Николай Васильевич ийэтэ Кузьмина Анна Егоровна 1 Дьаархантан төрүттээх. Аана үрдүк унуохтаах, кыраһыабай көрүгнээх, олох асчыт, иистэн-ньэн, ыраас туттуулаах хотун-хаан дьахтар эбит. Дьэтин муостатын саахымат ойуулаах, оттон утуулар таһаһын таһалайды тыгилээх сылгы тириитинэн тэлгэтэрэ үһү диэн ахтыыларга хаалбыт. Ааналаах Баһылай 18-та оҕоломмуттар да, уоллаах кыыс оҕоно эрэ тутан хаалбыттар. Кыыс-тара Катя аҕаҕа ыраас ырыыга ылларан оскуоланы бүтэрбэккэ сылдьан өлбүт.

Василий Федорович самай дуобаттырынан уонна ааҕарын олус сөбүлүүрү үһү. Кэлин уолларын Николай батыһан Хатын Сыһыыга олохсуйбуттар. Манна Баһылай наһо бэрэссэдээтэлинэн, оттон кылаабынай буһаалтырынан олоһубут. Аймахтара ахталларынан Василий Федорович "Правда" хаһыаты көтүппэккэ ааҕара, тахсыбыт ыстатыйалары ырытара, санаатын этэрэ үһү.

Дьаархантан Күүстээх Соппуруон Хатын Сыһыыга кэллэһинэ биридэстэрэ дойдутаах Баһылайга булгуччу таарыйан, сылдьан чээйдээн, сэлгэргэһэн, Аана буһарар сап-саһархай буулкатын амсайан аһара үһү. Кэлин Василий Федорович уолун өйөөн, олонхону, таабырыны, өс хоһооннору хомуһан көмөлөһөр эбит. Николай Васильевич аҕата 1950-с сыллар бүтүлүрүгэр, оттон ийэтэ кэлин өлбүтүгэр.

Николай Васильевич дьоно Дьаарханна Андьылаахха олоһор кэмнэригэр төрөөбүт. Оҕо сыппат ыла буолан, төрөөтүн кытта уу нудьбаһы оҕону хотон түннүгүнэн абаһыттан куоттаран, Даарыйа Павлова - Дуолгайга бороохтуйуор диэри Кэриэй диэн аатынан ииттэрбиттэр. Бу Дуолгай диэн хос ааттаах эмээхсин аата Дьаарханна эмиэ махталынан ахтылар биридэстэрэ киһи. Бэйэтэ ханан да кэргэннэнэ сылдыбатах эрээри уонча оҕону иппитэ биллэр. Бөдөҥ-садан, эр киһилии томороон дьүһүннээх, отоһут, илбиһит эмээхсин элбэх киһиэхэ үтүөнү онорбутунан биллэр эбит.

Билигин Дьаарханна Николай Васильевич Емельянов хаануруу аймахтара бааллар, олоһолор. Ол курдук Дьаархан Емельяновтара, Федоров Иннокентий Петрович оҕолоро, сиэннэрэ. Киһинэ түспүт, бииһи тыйаатыр Дьаархан дьоно, биллэр биридэстэрэ дойдутаахтыгынан Николай Васильевич Емельяновунан киһинэ туттабыт, кини аатын дорбоонноохтук ааттыбыт.

Николай Васильевич саха фольклора тиллэригэр, сурукка-бичиккэ тиһиллэригэр, сайдарыгар олоһун анаабыт биридэстэрэ патриот киһи, учуонай диэтэхпитинэ омунааһын буолбатаҕа буолуо. Кини үлэлэригэр олоһунан, тирэ-бирэн кэнники тыл үөрэхтээхтэрэ, кини үөрэнээччилэрэ фольклор сайдарыгар үлэлэстэхтэрэ.

Ол курдук, Николай Васильевич Емельянов кыттыылаах фольклорнай экспедиция 1960 сыллаахха, Хорула олонхоһута Гаврил Дуяков "Кыыс Дьуурайа бухатыыр" олонхону олонголоон биэрбитин устан, сурукка тиһэн хаалларбыттар. Бу олонхо учуонай төрөөбүт дойдутугар, Дьаарханнааҕы куукула нуруодунай тыйаатырыгар, 2010 сыллаахха сыанаҕа куукуланан бэрт ситиһилээхтик турбута. Кэлин Гаврил Дуяков "Кыыс Дьуурайа бухатыыр" олонхотун биридэстэрэ дойдутаахтыгыт, филологической наука кандидата, ГЧУОААНПИ фольклор секторын научнай үлэһитэ Айтилина Ахметовна Дмитриева "Саха боотурдара" серияҕа таһаартабыта.

Николай Васильевич Емельянов сахабыт омугун тыла, ырыата-тойуга сүппэтигэр, кэнэбэски кэнчээригэ хааларыгар үлэлэспит биридэстэрэ улахан учуонай. Тыл баарын тухары омок баар. Тыл омок силиһэ, балыһан сайдыы кэмигэр өрүһүнэр көмүскэлбит, сайдар кынаппыт. Онон Николай Васильевич Емельянов - филологической наука дуоктара, саха дьин патриота, интеллигенэ быйыл төрөөбүтэ 100 сылын киһинэ-тутта, дьонунук бэлиэтирибит наадалаах уонна сөптөөх дии саныыбыт.

Л.Х. ТЕРЕНТЬЕВА,
СӨ култууратын туйгуна,
Харгасова-Терентьева Х.И.
аатынан куукула нуруодунай
тыйаатырын режиссера,
Дьаархан н.

- Петр Алексеев кэриэнигэр өрөспүүбүлүкэтээби чөмпүйэнээт -

Үйэлэртэн үйэлэргэ аата ааттаныа

Ньурбалар биир дойдулаахпыт, саха норуотун тустуу түһүлгэтигэр аатырдыбыт, сахалартан соботох ССРС спордун бочуоттаах маастара, өрөспүүбүлүкэ элбэх төгүллээх чөмпүйөнэ Петр Еремеевич Алексеев аатынан өрөспүүбүлүкэтээби хапсабайга чөмпүйэнээт түмүктэннэ.

Чөмпүйэнээккэ киэн нэлэмэн Саха сириттэн 30 хамаанда, 210 кыттааччы, "Модун" спорткомплексан 16 судьуйалар ол иһигэр кылаабынай судьуйа, сэкирэтээр киирэн, кыттыны ылылар.

Спорду, тустууну сэнгэрэччилэр тобуоруна мустубут кэмнэригэр чөмпүйэнээт кыттылаахтара бэйэлэрин санааларын үлэһинилэр.

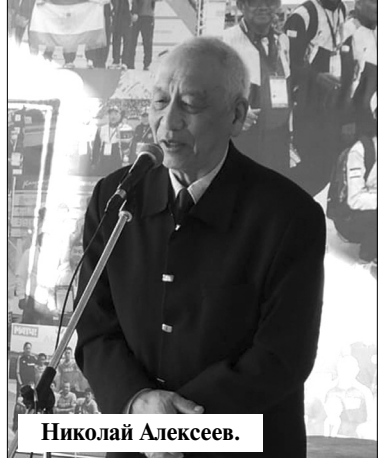
Ньурбаттан төрүттээх, биэр дойдулаахпыт, кылаабынай судьуйа, ССРС ээтигэр төгүллээх чөмпүйөнү, СӨ хапсабайга Бочуоттаах маастара П.И.Бурцев:

Петр Бурцев.

- СӨ физическэй култуура уонна спорт министриэтибэтин өйбүлүнэн, Ньурба улуунун тэрийинтинэн П.Е.Алексеев бириинигэр хамаанданан, биирдиилээн күрэхтэһиигэ өрөспүүбүлүкэ күүстээх хапсабайдыгытара күөн көрүстүлэр. Саха сиригэр Петр Алексеев бириинигэр хапсабайдаһан тустуу саамай улахан күрэхтэһии буолар. Быйыл Горнай улуунугар ытыгылаахтара Манчаары оонньууларыгар хайдах бэлэмнээхтэрин бу күрэхтэһии көрдөрдүлэр, - диин түмүк онордо.

Петр Еремеевич биэрэ төрөбүт быраата Николай Еремеевич Алексеев хапсабайга күүстээхтэр:

Николай Алексеев.

тэн күүстээх, быһыйдарган быһый күрэх былдьаһар күннэрэ өрө көтөбүллүүллээхтик, тэрээһинниктик, бэрээдэктээхтик тэриллэн барбытын бэлиэтээтэ.

- Дойдубутугар тустуу күрэхтин бырааһынныгыгар икки бириини аймактар ааттарыттан туттардыбыт. Петр Еремеевич туста сылдыбыт 57 кг ыйааһыныгар тустубут "Кыайыыга дьулуруун иһин" бирииспитин Ньурба бөбөһүгэр Ньургун Ивановка туттардым уонна бу түгэни хаһан да умнуом суоҕа. Чөмпүйэнээти тэрийбиттэргэ

махталбын тиэрдэбин, сүгүрүйэбин, - диин астыммытын биллэрдэ.

СӨ спордун маастара Владимир Фёдоров: "Петр Алексеев аатынан

Владимир Федоров.

өрөспүүбүлүкэтээби күрэх үрдүк тынгааһыннаахтык барда. Саҕа дьыл кэнниттэн бэһис төгүлүн күрэхтэһиигэ кыттабын. Төрөөбүт дойдубар Ньурбаҕа ытыгыллара олус эппиэтинээстээх буолла, - диин күрэхтэһии кэмигэр кылгас алтыһыыга бэлиэтээн ааста."

Геннадий Хабаровов.

"Олус тынгааһыннаах хапсабайдаһан тустууга күрэх ытыгылынна. Эдэр тустууктар тахсан эрэллэрэ тустуу сайдарыгар улахан төһүү буолар. Ньурбалар үчүгэйдик көрүстүлэр, оройуон салааттагыгар, дьонугар-сэргэтигэр махталбын тиэрдэбин," - диин судьуйалар куорпустарыттан Г.В.Хабаров санаатын үлэһиннэ.

Хаһалас удуһуттан судьуйа Аммосов В.К.: "Мин Маалыкай

Владимир Аммосов.

оскуолатыгар үөрэммитим. Хапсабайга чөмпүйэнээт этэнгэ түмүктэннэ. Аны сайын сахалар улахан күрэхтэһиилэрэ Горнай Бэрдигэстээбэр буолуоҕа. Бүгүнгү чөмпүйэнээт Манчаары оонньуулары иннинэ хамаандаларын түмэн, бэйэлэрэ хайдах бэлэмнээхтэрин тургутан көрүү буолар. Күрэхтэһии ньурбалар бэлэмнэммиттэрэ көстөр, элбэх киһи призер аатын ыла. Таатта, Үөһэ Бүлүү хамаандалара күүстээхтэр. Бэйэм өттү-

бүттэн эттэххэ, судьуйалар үчүгэйдик үлэлээтилэр. Аҕам саастаах, уопуттаах судьуйалары кытары эдэрдэри ыгыран үлэлэтэллэрэ туһалаах. Кэнэбэс бастынтан бастың судьуйалар тахсыахтара", - диин түмүктээтэ.

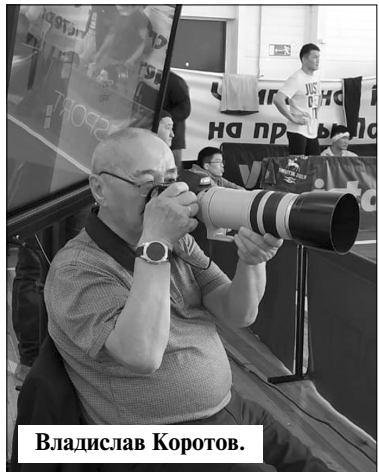
Үөһэ Дьаагы Табалаабыттан Арасыйыа Суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ, уопастыбаннай кэрэспэдьиэн Эверстов В.Е. спортив-

Владимир Эверстов.

най улахан таһымнаах күрэхтэри көтүпкээк кэрийэ сылдьан көрөрүн, сырдатарын туһунан этэр. Чөмпүйэнээти көрөр баҕаттан 2400-тэн тахса км массыынанан айааннаан кэлбитин, ааттаах-суоллаах хапсабайдыгыттар күрэхтэһиилэрин көрөн, астыммытын туһунан кэпсээтэ.

"СӨ спортивнай суруналыыстарын федерацията" өрөспүүбүлүкэтээби уопастыбаннай тэрилтэ салайааччыта, хас да киниэлэр ааптардара Коротов В.П. күрэх-

Владислав Коротов.

тэһии бэркэ тэриллэн барбытын туһунан санаатын этэр.

- Мин бэйэм Сунтаартан төрүттээх буоламмын, Ньурбаҕа элбэхтэ сылдьабын. Ньурба спордун сэргинбин. Бизэ сыллаабыта аан дойду чөмпүйөнэ кикбоксер Александр Ивановка анаан кинигэ таһаардым. Кини быраата Альберт Иванов дьону быһаары ууга былдьаммыта. Кини кэриэһигэр анаан эмиэ кинигэ таһаардым. Муус устарга кикбоксинг чөмпүйэнээтигэр 30 сыллаах үлэм түмүгүнэн уонна Алик Ивановка аналлаах кинигэм сүрэхтэһиигэ буолуохтаах.

Спортивнай суруналыыһынан үлэлээбитим 20-чэ сыл буолла. 2005 сылтан Манчаары оонньуутун, атын спортивнай оонньуулар тэрээһиннэригэр барытыгар кыттабын, пресс-кини салайан кэлбитим, - диин Владислав Петрович билиһиннэрдэ.

Саханы саха дэтэн аатырдыбыт чөмпүйөн Петр Еремеевич Алексеев кэнэбэһин да Ньурба спортивнай устуоруйатыгар бэйэтин суолун хаалларан, үйэлэртэн үйэлэргэ аата ааттана туруу.

Антонина СЕМЁНОВА.

Чахчы күүстээх дьон этилэр

Ньурба урут киэн кэспэллээх, суон сурахтаах бөбөстөрүлөө. Мөссөй уола Олексей, Буйуун уола Уйбаан, Бөхчөн уола Соппуруон хапсыһыларын көрө олорон, илиилэрин-ингиридэрин тыастарыттан, мэкитэтигэр киһи куйахата күүрэн ыларын туһунан кырдыабастар ахтыһылар нэһиликтэр кинигэлэригэр суруллан хаалбыттар. Ол курдук бэйэлэрин харыстаспака, харса суох, күүстээхтик киирсэллэр эбит.

Билигин ол кэмнэргэ тустубут бөбөстөр хапсыһыларын туһунан аахтаах, чахчы күүстээх дьон эбиттэр. Биир оннук бөбөһүнэн Анаһыев-Моччолбо эбит. Кини улуус бөбөһүн аатын ыла сылдьан, онтун аатырбыт бөбөс К.Н. Пахомов-Күүстээх Кирилэбэ кыайтаран былдьаппыт. Ол хапсыһы туһунан Василий Григорьев "Кыым" хаһыакка 1992 сыл кулун тутар 24 күнүгүгү нүөмэригэр манньык ахтан суруйбут:

"Оройуон тустууга чемпиона Анаһыев-Моччолбо аатырбыт бөбөс К.Н. Пахомов-Күүстээх Кирилэни кытта тустуулар Ньурбаҕа буолбута. Сылын чуолкай өйдөөбөтүм, бадаба 20-с сылар ортолорун эргин быһылааба. Кэлин тутулуубут оройуон Сэбиэтин дьиэтин аттыгар тэриллибит улахан түһүлгэ дьону ордон баран ол иһигэр туһуннарбыттар.

Тустууну сүрүн тэрийээчинэн Омолдоон нэһилиэгин киһитэ Г.Е. Ноговицын-Быканныыр уола Кириһи этэ. Кини милиция начальнигынан үлэлиирэ. Бэйэтэ аһара кыанара. Аты сүүрдэн иһэн кэнниттэн, ойбоһуттан ыстанан миннэрэ, тот Бүлүү өрүһү 2-3-тэ харбаан туоруура. Уола Амакинскэй экспедиция геолога Кулунтарый "Ленинскэй бириэмийэ лауреата" буолбута.

Бөбөстөрү түһүлгэ икки өттүтэн таһааран сабан киллэртээбиттэрэ. Күүстээх Кирилэни Быканныыр уола Кириһи киллэртэ уонна судьуйалаабыта. Бөбөстөрүн сабыы таһастарын ньылбы тардааттарын кытта, тута хапсан барбыттар.

Бастакы хапсыһыыга илии былдьаһыыта буолбута. Моччолбо Күүстээх Кирилэни бастаан ангар илииттэн тардан, сүгэн ыраабырды онгостубута. Ону Күүстээх Кирилэ илиитин ангардасты ылларбатаҕа. Маннайгы уохтарыгар күүстэрэ баарынан харса суох, билингитинэн 4-5 мүнүүтэ кириэбиттэрэ. Атахтарыттан биримээнэ буор бурбайан олороро. Илиилэрин, ингиридэрин тыастара лап-лаһырҕас этэ. Бастакы кириэһи ити курдук түмүктэммитэ.

Иккис хапсыһыыга Моччолбо Күүстээх Кирилэни эмиэ илииттэн ыла сатаабыта. Онтон иккиэн илиилэриттэн ылсыһан, устунан холюккаһан барбыттар. Онтулара сүрдээх өр барбыта. Күүстэрэ бэрт буолан, тула эргийилэригэр атахтарыттан буор бурбайан олороро. Хайалара да кыайа ылсыбатахтара. Биликтэһэ сатаан баран, ытыһан кээспиттэрэ.

Үһүс хапсыһыыга хоннохторун анныгар түһүспүттэрэ. Уонна кыайан ылсыбатахтара. Онтон холюккаһан тула эргийбиттэрэ, кэтэх былдьаһан тардыаласпыттара, бүк баттаспыттара. Бу хапсыһыыга Күүстээх Кирилэ күүһүнэн кыайара, баһыйа тутара биллэн барбыта. Күүстээх Кирилэ илиитэ наһаа ыраахана. Ол да иһин буолуо Моччолбо олус тириппит уонна наһаа абылаабыт этэ. Онуоха холоотоххо Күүстээх Кирилэ туох да буолбатах этэ.

Төрдүс хапсыһыыга бастаан куолуларынан илии былдьаспыттара, кэтэх тардыспыттар. Хо-

люккаһа майгынаан ылсан баран, төлүгэ тыгытспыттар. Ол биликтэһэ сылдьан, Күүстээх Кирилэ Моччолбону хаһас аҕаһын таһымын тас өттүттэн сиэрэ тардыбыта. Онуоха Моччолбо сүһүбүн сүтэрэн, байааттаннаан ылбыта, чуут охто сыспыта, илиитинэн сири эрэ таарыйбатаҕа.

Уонна: "Киһим киһи эбикиин, манньык күүстээх бөбөһү кытта хаһан да туста иликпин, кыайыах киһи кыайдыҥ", - диин баран түһүлгэтэн нэһилээ хааман, тахсан күөлгэрдии турбута. Онуоха Күүстээх Кирилэ: "Ити эрэ дуо, мыйыммытын дии, ситэри тустуох, хайабыт сири булар", - диин үөгүлүү хаалбыта.

Онтон Г.Е. Ноговицын-Быканныыр уола Күүстээх Кирилэбэ улуус чемпионун лиэнтэтин кэртэрдэн баран түһүлгэни эргиппитэ. Улуус бөбөһө аны Күүстээх Кирилэ буолла диин биллэриттэ. Кини киһиттэн охто илик, аатырбыт бөбөс буоларын кэспээбитэ. Күүстээх Кирилэбэ бириинин 25 солкуобай харчы, бэйириэт ыстаан таһаһа, кыһыл сиидэс, чэй, табах биэрбиттэрэ.

Бөбөстөр түһүлгэбэ киирэн турдаһтарына астык көрүгүнээ этилэр. Моччолбо биир күдүс көстөр аһара бөдөн, хаһалаах соҕус киһи эбит этэ. Сүүстэн быдан таһа киһи ыйааһыннааба чуолкай. Оттон Күүстээх Кирилэ отой сула (хаһата суох), биилинэн синнигэс, бэкигир соҕус, үөһэ өттүнөн төкүнүк киэн аҕдалаах, сэтэлээх моойдоох, модьу харылаах, улахан баппаҕайдаах, мадьаҕар атахтаах, соһото модьу былычыннаах, олохтоох чааккы курдук көрүгүнээх, ортону үрдүнэн унуохтаах, бааһынай этэ. Кини үрүң эттээбэ, кутас бытыктааба, кыһыл сирэйдээбэ. Ыйааһына 80-90 киһилэ икки ардынан буолуо. Тас көрүгүнэриттэн көрдөххө, Күүстээх Кирилэ быдан ордук көстөрө. Моччолбо Күүстээх Кирилэни бөдөһүнэн баһыйара.

Күүстээх Кирилэ сааһырбыта өтө көстөрө. Ол да буоллар, тирэбинэн Моччолбоһоһор быдан ордук этэ. Дьон Күүстээх Кирилэни наһаа хайбаабыттар: "Аҕаба сиртэн араһат улуу бөбөс эбит", - дэспиттэрэ. Бастаан дьон бары Моччолбо диэки буолбуттара. Онтон хас хапсыһы ахсын, Күүстээх Кирилэни хайгыртан дьон соло булбатахтара. Чахчы астыммыттар: "Күүстээх, кыахтаах киһи буолан, кыахтаах киһи кыайда", - дэспиттэрэ.

Мин Пахомов Кирилл Николаевич-Күүстээх Кирилэ Анаһыев Моччолбону кыайан, улуус бөбөһүн аатын ылбыт тустуутун көрбүт киһибин. Онон ол интэриэһинэй, икки улахан күүстээх бөбөстөр хапсыһыларын туһунан ахтыы онордум.

Түмүкүлэр К.Н. Пахомов-Күүстээх Кирилэ оройуонугар уонна нэһилиэгэ киһи аатынан хапсабай тустууга күрэхтэһии ытыр уонна киһи аатынан бириис олохтуур буоллар, хапсабай сайдытыгар көмөлөөх буолуо этэ. Күүстээх Кирилэ холюкка бэйэтин харыстаммака үлэлээбит уонна бултаабыт киһи. Кини "Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ Үлэбэ килбиэтин иһин" уонна бастың булчутун иһин мэтээллэринэн уонна элбэх атын наһарадаларынан наһарадалааһыта. Итиэннэ киһи 50-чагыгар чуҕаһыар дьылы киһиттэн охтубакка, уаһан тустубут улуу бөбөс. Онон К.Н. Пахомов-Күүстээх Кирилэ ыччаттарга бары өттүнэн чахчы энкилэ суох холюбор буолар кыахтаах".

Татьяна Дмитриевна СИДОРОВА, Чаһаанда нэһилиэгэ.

- Уопастыбаннай тэримиллэргэ -

Дьиэ кэргэни кытта үлэ

Профилактической үлэбэ, ыарахан турукка кирибит дьиэ кэргэни чөлүгэр түһэрээһингэ...

руолга ылан араас өрүттээх көмөлөһөр, биричиинэни туоратар үлэни ыгытыллар. Оттон дьиэ кэргэн кыһалбата дйрин буоллабына...

биэтэ, түөлбөлэр бааллар, үгүс нэһиликтэргэ олус үчүгэйдик үлэни олоролор. Холобур, Октябрьскай нэһиликтэ Нюргуяна Матвеева, Чуукаарга Мария Федорова, Мархаба Наталья Филиппова, Мария Филиппова, Ньурба-чаанга Антонина Угапьева, Хангаласка Елизавета Антонова...

туттан кэпсир буоллаха, биһиги "Добрый совет" дьин бырайыак суруйбуппут. Бырайыак Ньурба куоратын дыхталларын сүбэтин кытта бииргэ үлэлээһингэ туһуланар. Онон 2016 сылтан биир ситимнээхтик үтүө сүбэнэн үлэлибит. Бырайыак сүрүн сыаласоруга: "Арчы" киингэ учуокка турар дьиэ кэргэттэр төрөппүттэрин, чуолаан ийэлэри дыхтар сэбиэтин үлэтигэр сыһыанан балаһыаньаларын тупсарыы, дьиэ кэргэн үтүө үгэстэрин, чөл олобу пропагандалааһын буолар.

Дьиэ кэргэн кыһалбата үгүс буолар: ийэ-аба үлэлээбэт буолан үп-харчы өттүнэн тийиммэт буолуу, оҕо иитээһинигэр эл-дээл сыһыаннаһыттан кэккэ ыарахаттар үөскүүллэр. Манньык ыал төрөппүттэрэ бэйэлэрин балаһыаньаларын тупсарыыга туораттан көмөтө суох кыайан хамсамматтар. Аны ханнык да уопастыбаннай үлэнэн хабыллыбаттар, иллэн кэмнэрин сөптөөхтүк атаарары сатаабаттар.

Балы чөлүгэр түһэригэ сүрүн болжомто төрөппүт дьарыктаах буоларыгар уруулуохтаах. Ол курдук "Арчы" киин үгүс үлэ ыытан үлэбэ киллэттэрбит төрөппүттэригэр чаччы көнөн, быр-бааччы ыал буолан, учуоттан тахсыбыт дьиэ кэргэттэр бааллар. Ол аата үлэ кэлэктиибэ дьайар күүһэ улаханн бэлиэтири. Холобура, "Сиибиктэ" бааһынай хаһаайыстыбата ытыр үлэтэ биһирэнэр. Ол курдук хас да дьиэ кэргэммитин кытта үлэлэспиттэриттэн биир ыалбыт билигин хайба-былга сылдыар үлэһит буоллулар. Олох саамай ыарахан, куттал суоһуур балаһыаньатыгар кирибит, төрөппүт быраабыттан быһылаары сылдыар ыал көмүүтэ биһигини олус үөрдэр. Онон атын да нэһиликтэргэ итинник үлэ бараара буоллар, дьиэ кэргэттэр балаһыаньалара тупсуо этэ.

Уонна бири бэлиэтиэппин баһарабын: бары уопастыбаннай тэримиллэр тус-туспа буолбакка, ыкса сибээстээхтик, биир ситимнээхтик үлэлиллэрэ буоллар дьиэ кэргэни кытта үлэ таһаарылаах буолуо этэ.

Ол курдук үлэ булууга, ис кыабы, дьобуру сайыннарыыга көмө оҕоһулар. "Арчы" киин куратордарын кытта дьиэ кэргэттэргэ тэнгэ сылдан оҕо иитиитигэр сүбэлэр, чөл олоххо тардыһыыга бэсиэдэлэр, аһынан-тангаһынан көмө оҕоһулар. Араас тэрээһиннэр үтүө үгэскэ кубулуйан сылын аайы ыгытыллар. Ол курдук дыхтар күнүгэр "Сааскы мичээрдэр" дьин кэрэ ааттаах тэрээһинмитигэр илии оҕоһугун быыстапка, араас атыы-кутуу, үлэ миэстэтин булууга дьаарбанга, психолог сүбэлэрэ, ийэлэргэ "Преображение" бырайыак ыытаммыт бу күн бэрт сэргэхтик барар.

Маньы барытын сэрэтэр сылтан, мангай төрөппүттэри кытта үлэ күүскэ барыахтаах: үлэлээх буолууга, ис кыабы, дьобуру сайыннарыыга көмө оҕоһулуохтаах, төрөппүттэри уопастыбаннай үлэбэ сыһыанан, олоххо көхтөөх позициялаах буолалларын ситиһии. Реабилитация манньк көрүнгэригэр бастакы учарат уопастыбаннай тэримиллэр улахан көмөнү уонна сабыдыалы оҕороллор.

Хас биридии нэһиликтэ уопастыбаннай сэбиэт, дыхтар сэрэтииттэр, үлэ кэлэктиибэ дьайар күүһэ улаханн бэлиэтири.

Профсоюз сабыдыала эмиэ улахан, бэйэлэрин үлэһиттэрин кытта бэсиэдэлэһэн, эрдэттэн сэрэтэр үлэни ыгытаһарын сөп. Дьиэ кэргэн сатарыйытын эрдэ билээһингэ түөлбөлэр үчүгэйдэр: кыһалбаламмыт ыалларын тутта билэ охсон, миэстэтигэр быһаарсан, информацияны тустаах тэримиллэргэ биллэрэн. Волонтерскай хамсааһын сайынна, араас аһымал акциялары ыытан кыамамат ыалларга үбүнэн эрэ буолбакка, араас көмө оҕоһулар.

Оҕо көмүскэлин күнүгэр "Мой любимый няшка" дьин дьиэ кыыларын күрээбин ыытабыт. Били күнүгэр элбэх оҕолоох ыалга үөрэнэр тэрилинэн көмө оҕоһулар. Ийэлэр күннэригэр элбэх оҕолоох ийэлэргэ араас күрэхтэр, маастар-кылаастар тэриллэн ыгытыллар. Кырдыбаастар күннэригэр ытык-мааны дьоннорбутун ыгыран итии чэйдээх, минньигэс астаах, ырыа-үнкүү, оонньуу-битии аргыстаах кэрэ киһэни бэлэхтээн, ыалдыттарбыт сүрдээбин сэргэхсийэн барааччылар.

Дьиэ кэргэн туох баар ис ресурсаларын - дьобурун, талаанын, олоххо тардыһыытын, кытаанан санаатын сөпкө туттан кыһалбаттан тахсарыгар бастакы хардылары оҕоруулар тирэх буолар дьоннорбут - уопастыбаннай тэримиллэр. Онон ыалы кытта профилактической үлэбэ кинилэр суолталара олус улахан дьин бэлиэтиэппин баһарабын. Ол курдук, кыһалбаламмыт ыалы миэстэтигэр бэлиэтии көрөн болжомтоҕо ылан, бастаан төрөппүттэри кытта истинник кэпсэтэн, хонтуу-

Кэнники кэмгэ социальнай өттүнэн хайысхалаах коммерскайа суох тэримтэлэр күүскэ үлэлээн эрэллэр, грант, бырайыак суруйан араас социальнай көмө оҕороллор. Ханньк баһарар түмсүүлэр грант, бырайыак, бырагыраама суруйан, чуолкай сыаллаах-соруктаах, систимээх үлэни ыгытаһарын сөп. Бырайыактыр үлэ үчүгэй дьин - чолпу кыһалбаны быһаарарга сыаллаах-соруктаах, былааннаах буолан, үлэ үтүө түмүктээх буолуон сөп. Холобур, "Арчы" киин уопу-

Бырааһынньыктарга эрэ тэрээһининэн мунҕурдамакка, үлэбит төгүрүк сыл бара турар. Дьарыктаах киини кытары үлэтэ суох төрөппүттэргэ үлэ булууга, кылгас кэмнээх куурустарга үөрэнэн оробуочай идэлэри баһылырга көмөлөһөбүт, семинар ыытабыт.

Ол курдук биэс сыл тухары барыта 14 киһи үлэнэн хааччылыбыта, ол иһигэр 4 оҕо, 11 киһи куурустарга үөрэммитэ.

Элбэх оҕолоох, кыамамат ыалларга социальнай төлөбүрдэр, чэпчэтиилэр тустарынан правовой сырдатыы олус наадалаах дьин сылтан, консультациялары, семинарлары, үөрэхтэри ыытаһынгна кыттыһабыт. Үбүнэн барыта 38 дьиэ кэргэнгэ көмөлөс-түбүт.

Сүбэ бэрэссэдэтлэ Майя Николаева патронажка сылдыһан педагог быһыытынан оҕо иитиитигэр сүбэлээн-амалаан биэрэр. Дьарыктаах буолуу киин дириэктэрэ Сахая Столярова төрөппүттэр дьарыктаах буолууларыгар үлэ бөбөтүн ытыр. Киинлэр профилактика үлэтигэр сыһыаннаах буоланнар, дьиэ кэргэн кыһалбатын биллэрэр, өйдүүллэр.

Норуот маастардара Галина Федорова, Лидия Михайлова бырааһынньыктарга илии оҕоһугун быыстапкаларын, маастар-кылаастары ыыталлар. Предприниматель Анжелика Федорова үбүнэн көмөтө төһүү күүспүт буолар, Анна Захарова култуурунай бырааһынньыктары тэрийсэр туттаах киһибит. Ньурба куоратын дыхтарын сэбиэтэ биир үчүгэй үлэлээх тэримлинэн биллэр дьин киэн тутта бэлиэтиэппин сөп.

Кэнники биэс сылга олохторо тупсан 91 дьиэ кэргэн "Арчы" учуоттунан уһулуунна, манна дыхтар сүбэтин оруола кырата суоҕа саарбахтаммат.

Бырайыак былааннамытынан биэс сыллаах үлэтэ 2020 сылынан түмүктэннэ эрээри, куһаҕана суох көрдөрүүлээх дьин үлэбитин салгыы ыытабыт. Бырайыактыын кэнэтэн, 2017 сылтан "Истин ийии" дьин дьиэ кэргэн кулуубун тэрийэн, араас тэримтэлэри, чуолаан оройуоннаабы бибилиэтиэкэни, "Кыталык" култуура дьарыаһын кытта холбуу кэрэбэ-сырдыкка угуйар тэрээһиннэри ыытабыт.

Онон уопастыбаннай тэримиллэр профилактика үлэтигэр орооллара, суолталара уонна сабыдыаллара улахан дьин этэн турар, дьиэ кэргэни кытта үлэбэ олус эппиэтинээхтик сыһыаннаһан, бары биир ситимнээхтик үлэлиэххэ дьин ыгырабыт.

Ольга ДАНИЛОВА.

- Арасыйыаҕа Наука сыла -

Туһалаах сааскы өрөбүл

Барыбыт арыый да хаптайан, хааччактыыр миэрэлэр арыый да сымнааннар, биир сыл тохтоон баран, оройон агрооскуолаһа үгэс буолбут тэрээһиннэрэ буолан ааста. Быйыл бүтүн Арасыйыатааҕы АгроНТИ (националь-най технологическай инициативалар) тыа сири оҕолоругар аналлаах иһитиннэрэр-биллэрэр, үрдүк технологиялаах тыа хаһаайыстыбатын тэхникетин оҕорорго көбүлүүр сыаллаах, биэс хайысхалаах кункурус АГАТУ базатыгар ыгытылларын чэрчитинэн, Дьокуускай куоракка сааскы өрөбүлгэ оройон төрт оскуолатыттан (Ньурбаачаан, Сүлэ, Маалыкай, Хатыы) уон тобус үөрэнээччи Антипина Зоя Петровна салайааччылаах баран кэллилэр.

туһунан иһиттилэр, аттары хайдах бостууктууларын көрдүлэр. Өрөспүүбүлүкэ чизин көмүскүүр сүүрүк аттары илэ көрөн үөрүүлэрэ үрдээтэ.

Үлэлэрин түмүктүүр күнүгэр П.Н. уонна Н.Е. Самсоновтар ааттарынан 894 үөрэнээччилээх Хатас оскуолатын төгүрүк сыл көх үүнээһини үүннэрэр Агрокуба үүнээһи олордуга санга технологияны киллэрбитин кытары биллестилэр, семинар буолла.

Күннэр киһээнни өттүлэригэр муус пааркаба, киинэ тыйаагырыгар, ырыынакка, маҕаһынгна, катокка сырыттылар. "Муус устар" ыччат фестивалын сабыллыытыгар сөп түбэһэн, дроннар шоуларын, фейервергы сөбө көрдүлэр. Пицца, суши сакаастаан астына ситилэр.

Дьокуускайга сырылыарыттан астынан, туһалаах өрөбүлтөн дуоһуйан, элбэх сэхэн-сэппэн таһаастанан кэллилэр. Ылбыт билиилэрин саас, сайын үүнээһилэрин, ыгырыаларын көрүүгэ сөпкө туһаныахтара дьин бигэ эрлээхпит. Билбиттэрин-көрбүттэрин дьиэлэригэр да туттоохтара.

Төрөппүттэр оҕолорбут барыахтарыттан кэлиэхтэригэр дьиэри төһөбө куоракка тийбиттэрин, күнгэ туһунан дьарыктаммыттарын, тугу аһабыттарын, төһөбө ханна тийэн кэлбиттэрин чааһынан билэ олордубут. Оҕолорбутун бэйэйдээн илдэ сылдыбыт Анна Ивановнаба, оҕолор сынныаланнарын тэрийсипит Хатыы оскуолатыгар үлээбэт, пединститут устудьуонката Галина Павловнаба махталбыт мунҕура суох, баһыыба истингин этэбит. Оҕону, ыччаты иитэр-үөрэтэр үлэбит өссө таһаарылаах, ситиниилээх буоллун!

Мирослава ИВАНОВА, Мэҥэдьэк.

- Сонун -

Булчут күрээбэ

Муус устар 3 күнүгэр Түмүк нэһилиэгэр Булчут күнүн уруйдуу Улуу Кыайыыны уһансыбыт, үлэ-тыыл бэтэрээнэ, "Марха" сопхуос кадровой булчута, аҕабыт, эһэбит Григорьев Федор Данилович - Наһаат Һүөдэр аатыгар "Байанай бэлэбэ" булчут күрээбэ буолан ааста.

Наһаат Һүөдэр 13 оҕото төрөөн, төлөһүйэн тахсыбыт түөлбэбитигэр - Түмүк нэһилиэгэр олохсуйан олоһор, нэһилиэк депутата, саамай кыра оҕото Уйбаан Сүөдэрэбис 2019 сыллааха: "Аҕабыт, эһэбит аатыгар булчут күрээбин ыытаһын" - дьин иитиэхтээн сылдыбыт санаатын эппитин сыыска-буорга түһэрбэккэ хабаан ылан былырыны 2020 сылга ыытаары тэри-нэн иһэн, адьарай ыарыыта мэхэйдээн көспүтэ. Хата 2021 сылга чуут нэһилиэк иһигэр көңүл-лэнэн ыгытыллан санаабыт силигэ ситтэ.

Наһаат сыдыааннара куйаар ситиминэн мустан-сүбэлэһэн тэрээһингэ көхтөөх кыттыыны ылан бэйэ-бэйэни кытта билсин өссө чингээтэ. Күрэх ыгытыллар күнүгэр 70-ча буолан муһунубут.

Бу сайын 80 сааһын туолар ытык мааны убайбыт Байбал Һүөдэрэбис эһэтин Данилы, аҕатын Һүөдэри кытта тэбис тэнгэ сылдыан Баай байанайтан мааньылаппыт, булчут сиэрин-туомун утумнаан тутта сылдыар киһибит тэрээһин хаамытыгар быһаччы кытына. Киин күрээһиниэхтээх эдэр булчуттарга туһуланан тиһиллэн тахсыбыт алгыс тыллара баннерга бэчээттэнэн Липпэ күөлүгэр аартык буолан анныллан бар дьонун көрүстэ. Байбал аҕатын ыччатыгар тиэрдэр тылларын хоһоон тылынан таһааран тэрээһин аан тыла буолта ураты суол-таланна.

Бу үтүө күнү тэрийэн ыыппыт, "Байанай бэлэбин" күрээбэ буолар сири бэлэмнээн көрсүбүт түмсүүлээх "Түмүк" нэһилиэгин дыһалта-тыгар, "Алгыс" кулууп үлэһиттэригэр, техниккум кэлэктиибигэр, ара түмсүүлэр, түөлбөлэргэ, алгысчыптыгар Алиса Михайловнаба барба махталбытын тиэрдэбит. Ол курдук "Липпэни" сагалыы харакхытынан көрдүбүт, эчи айылба-

быт кэрэтин, салгына ырааһын. Түөлбэбит дьоно олус истинник-эйбэстик көрүстүлэр, кэрэ түгэн сиэрин-туомун ситирдилэр. Тэрээһиннэри киинниир, биһиги аймах киэн туттар уон оҕолоох дьоммут Дария Федоровна уонна Дмитрий Николаевич Яковлевтар ыал буолбуттара 50 сыллаах үбүлүйдэринэн дьон-сэргэ ортотугар улуус аатыттан эбэрдэлээбит А.М. Улароваба, нэһилиэк баһылыгар И.П. Саморцевка истин махталбытын тиэрдэбит.

Сарсыарда 8 чаастан киһэ 9 чааска дьэри үлэһиттэр-тэрийээччилэр атахтарыгар тура тэбинэ сылдан түбүгүрдүлэр, сүүрдүлэр-көттүлэр. Биир да түһүмэх тохтоло суох олус үчүгэй-дик, тэрээһиннээхтик бэлэмнээн астыктык ааста. Чуолаан, бу тэрээһини иилээбит-саба-лаабыт М.В. Никифорова, эдэрдии эрчимин, тэрийэр сатабылынын көрө үөрдүбүт.

Күрэх көхтөөх кыттааччыларыгар эдэр-кыс-киллээх булчут ыччаттарга, тэрээһингэ кыт-тыспыт мааньылаах Маарбыт дьонугар-сэргэти-гэр сүһөхтөөх бэйэбит сүгүрүйэн туран улахан махтал тылларын аныбыт.

Тапталаах түөлбэбит Маарбыт, Ньурбабыт дьоно өрө көтөбүллүүдүү үлэлээх-хамнастаах, быяннаах олохтоох буолуохтун! Айгыр-билик айылдаҕа чэчири туруохтун!

Наһаат Сүөдэр сыдыааннара.

- Рядом с нами -

Полвека в любви и уважении

Счастливая супружеская пара, прожившая в любви и согласии долгую жизнь, всегда вызывает чувство восхищения. Одна из таких пар, жители города Нюрба Галина Ильинична и Владимир Иванович Семеновы прожили вместе целых полвека во взаимной любви, уважении и доверии и встречают каждый новый день с нежного взгляда и теплого слова друг к другу.

Как начиналась история семьи, которая в эти дни отмечает золотую свадьбу? Они, оба совсем еще в юном возрасте, встретились в середине 70-х годов прошлого столетия и до сих пор хорошо помнят ту незабываемую встречу. Это была настоящая любовь с первого взгляда. В яркий солнечный весенний день, в апреле 1971 года, Владимир и Галина создали дружную, крепкую семью, дав клятву никогда не расставаться, и верны однажды данному слову по сей день.

Как гласит народная поговорка, жизнь прожить - не поле перейти. Семейная пара Семеновых встретила по жизни достаточно трудностей и преград, но вместе они смогли преодолеть все. В 1971 году у них родилась прекрасная дочь Люция, после школы она закончила Саха государственную педагогическую академию (СГПА). Сейчас Люция Владимировна живет в родном городе Нюрба, руководила ЦРР - детским садом №10 "Лесная сказка", ныне является старшим воспитателем.

Зять Семеновых Валерий Дмитриевич работает главным инженером Нюрбинской РЭС. Они воспитали двух дочерей: старшая Галя, названная в честь любимой бабушки Галины Ильиничны, учится в ординатуре Иркутского государственного медицинского университета (ИГМУ), готовится стать врачом. Младшая дочь Жанна - студентка Намского педагогического колледжа.

Так что Галина Ильинична и Владимир Иванович - бабушка и дедушка двух внуков. "Наши ба-

бушка с дедушкой, мои родители заслужили большой благодарности и внимания. Мы их очень любим и уважаем, спасибо им за все!", - не устают повторять дочь и внуки.

Главный в семье человек Семеновых, Галина Ильинична - заботливая жена, любящая мама и бабушка, гостеприимная, аккуратная хозяйка, очень общительная, ответственная и верная подруга. Она родилась в 1952 году в с. Беченча Ленского района ЯАССР. В семье было трое детей. В Беченче окончила школу. В 1969 году устроилась на работу в НВШ № 3 на должность буфетчицы и работала до выхода на заслуженный отдых. Награждена Почетной грамотой РУО, Почетной грамотой МО РС (Я), Благодарственным письмом Высшего Совета старейшин (Ытык субэ) РС (Я).

Владимир Иванович - также заботливый муж, любящий отец и дедушка. Он родился в 1947 году в

с. Жархан Ленинского района ЯАССР. После окончания школы служил в рядах Советской армии. В 1969 году приехал в город Якутск, где и произошла встреча с будущей супругой, и навсегда связал свою судьбу с ней.

Он работал рыбинспектором и начальником ГИМС. Уходил на заслуженный отдых из ГИМС, где работал тогда инспектором. Почетный гражданин Нюрбинского района, ветеран труда. Награжден медалью "Ветеран МЧС", памятной медалью МЧС России "Маршал Василий Чуйков", медалью "В память о восстановлении города Ленска".

Когда отец семейства по долгу службы бывал в бесконечных продолжительных командировках, патрулированиях или задерживался на работе, все домашние и хозяйственные дела вела супруга. И она со всем справлялась с честью, а силы ей давала любовь.

Сейчас Галина Ильинична и Владимир Иванович Семеновы

Семеновы с дочерью Люцией и зятем Валерием Дмитриевичем.

находятся на заслуженном отдыхе. Летом занимаются базой отдыха "Сата", огородом, а осенью делают вкусные заготовки. Очень любят ходить в лес за грибами и ягодами. В силу возраста преодолевают различные недуги, но они никогда не сдаются и всегда все дела и заботы решают вместе, всегда сообща.

Полвека назад Галина Ильинична и Владимир Иванович, соединив свои судьбы, взяли на себя нелегкий труд совместных забот, радостей, тревог и ожиданий. Дожить до золотой свадьбы выпадает только избранным, тем, у кого золотое сердце и золотой ум.

Пятьдесят лет - это продолжительное время, и оно пролетело быстро. Но в памяти хранятся только счастливые, светлые моменты жизни, оставшая за своей гранью трудности и проблемы, которые с честью преодолевали вместе.

Любовь и верность. Для золотых юбиляров они были и оста-

лись надежной опорой в их семейной жизни. Не зря же символ этого праздника - золото, драгоценный металл, символизирующий вечность и значимость!

Как только приходишь к ним в гости, супруги со свойственным им гостеприимством и радушием приглашают к столу. С Галиной Ильиничной и Владимиром Ивановичем приятно поговорить на любую тему. И общаясь с ними, кажется, что говоришь с одним человеком. За пятьдесят лет совместной жизни они стали как бы единым целым: любящими супругами, дружной семьей, людьми, которые в случае, если приходится находиться вдали друг от друга, ощущают в душе какую-то пустоту!

Семеновы пользуются большим авторитетом и уважением в районе. Это ли не пример нынешним молодым людям, вступающим в брак!

Раиса НИКИФОРОВА.

- Өбүгэ үгэхэ -

Чемпион булчуттар ааттарынан куйуур күрэбэ

"Күөх боллох уйгута" диэн Дьаархан нэһилиэгин быраатты чемпион булчуттар Василий уонна Валентин Ивановтар ааттарыгар оройуоннаабы куйуур күрэбэ Чингээннэ эбэбэ буолан ааста. Уопсай 4 хамаанда күрэхтэстэ. Күрэххэ Сүлэ, Антоновка, Дьаархан нэһилиэгиттэн 2-лии хамаандалар кытыннылар.

Күрэх биэс түһүмэхтээх. Бастагы түһүмэх - тонгуу хаарынан сүүрүү. Иккис түһүмэх - түөрэй бырабыта. Үһүс түһүмэх - эстафета. Эстафетага уолаттарга туут хайыһарынан сүүрдүлэр, куйуурунан тонгуу хаарга сытар балыктары хомуйдулар уонна мас аннынан аастылар. Онтон эр дьонно бэрэбинэ үрдүнэн сүүрүү, кутаа оттуу, чөнгөчөктөр үрдүлэринэн сүүрүү буолла. Эстафета көрүгүнэрин барытын бириэмэбэ оҥордулар. Төрдүс түһүмэх - ойбон алларыта. Бэһис түһүмэх - элбэх балыгы куйуурдаһын.

Уопсай түмүккэ 1 миэстэбэ Дьаархан нэһилиэгиттэн Васильев Слава, Ноттосов Костя хамаандалара табыста. Бириистэрэ - Дьаархан нэһилиэгин дьаһалтата туруорбут ПВХ тыгата уонна "Дя дома" маҕаһын туруорбут балыкка, булка илдьэ сылдыар кириэһилэ. 2 миэстэбэ - Сүлэ нэһилиэгиттэн Петров Николай уолунаан хамаандата табыста уонна чемпион булчуттар Василий, Валентин Ивановтар оҕолоро туруорбут Колиматр бириининэн уонна "Ника" маҕаһын туруорбут компрессорунан наҕараадаланылар. 3 миэстэ - Дьаархан нэһилиэгиттэн Григорьев Семен уолунаан Тимофейдыын хамаандата буолла. Ньурба куорат дьаһалтата туруорбут балааккатынан уонна Ньурба улуунун, Дьаархан нэһилиэгин аҕаларын түмсүүлэрэ туруорбут болгаркатынан бэлиэтэннилэр. 4 миэстэ - Антоновка нэһилиэгиттэн Тимофеев Эдуард уола Обоев Айсенныын буоллулар. Кинилэр ООО "Кооператор" маҕаһын туруорбут 5000 солкуобай харчытынан уонна Д.С. Жиркова аатынан Дьаарханнаабы нуруот айымньытын дьэиэтэ туруорбут балааккатынан биһирэннилэр.

Ону таһынан "Самай улахан собо" анал аат кыайылаабынан Вячеслав Васильев буолла. "Бастагы балык" анал аат хаһаайынынан Сүлэ нэһилиэгиттэн Петров Николай ааттанна.

"Күөх боллох уйгута" куйуур күрэбэ олус сэргэхтик ааста. Быраатты Василий, Валентин Ивановтар Дьаархан чемпион булчуттарын үгө ааттара үйэтитиллэрин, саха төрүт үгэһэ умнуллубатын туһугар маньык тэрээһиннэр буолаллара кэрэхсэбиллээх. Инники да өгтүгэр бу күрэх ытылларыгар эрэнэбит. Ньурба оройуонун Аҕа түмсүүтүн чилиэнэ Ариан Александрович Моргусов күрэх саҕаланыабыттан бүтүөр дьэри толору сылдыбыта кэрэхсэ-

1 миэстэлээх Васильевтар.

3 миэстэлээх Григорьевтар.

2 миэстэлээх Петровтар.

4 миэстэлээх Тимофеевтар.

биллээх. Күрэххэ күүс-көмө буолбут бары спонсордарга, тэрийээччилэргэ, нэһилиэк аҕаларын түмсүүтүгэр (сал. Григорьев В.Р.), эбээлэр түмсүүлэригэр тэрийээччилэр махталларын тиэрдэллэр.

Анна ГРИГОРЬЕВА.

Быйылгы тийэн кэлбит сандал сааспыт Хангалас нэһилиэтин олохтооҕо Семенова Маргарита Николаевна олоҕор саҥа сүүрээни, саҥа үктэли, ураты үөрүүнү аҕалла. Ол курдук уон үһүс төгүлүн ыгытылар өрөспүүбүлүкэтээҕи "Далбар Хотун" күрэххэ кыттан, төрөөбүт улууһун, ырыатыгар хоһуйбут тапталлаах Хангаланын аатын интерактивнай күрэххэ "Дьон-сэргэ биһирэбилэ" - анал ааты, Дьокуускай куоракка тийэн, "Айыы Хотун" үрдүк ааты ылан, биһиги нэһилиэкпит аатын Саха сиригэр үрдүктүк ааттаппытыгар махтана, үөрүүбүтүн үллэстэбит.

Былырын ыгытылыбатах бу күрэх быйыл да уратылаахтык аастар хас биһирди кыттааччыга нэдиэлэ устата ыгытылыбыт тэрэһиннэр умнуллубат өйдөбүлү хааллардахтара. Бүгүн мин Маргарита Николаевна бу улахан күрэхтэн туох санаалаах кэлбитин кэпсэтэбит.

- Маргарита Николаевна, дьэ, олоххор умнуллубат түгэн тосхойон, икки анал аакка тиксэн кэлибиксини үөрэн туран эбэрдэлибит. Бэрт кылгас кэмгэ долгуйан бэлэмниини, түбүгүрүү кэниитин туох санаалар үскэттилэр?

- Урут телевизортан эрэ көрөр, сэргий күрэххэр бэйэбинэн баран кыгытыспытмын наһаа долгуйуулаах, үөрүүлээх буолла. Хайдах эрэ үчүгэй түүлү көрбүт курдукпун (күлэр). Туймаада хочотугар тийэн дойдум аатыттан күрэхкэ кыттыам диян санааҕа да суоҕа. Биллэн турар бу күрэххэ кыайар-хотор эрэ санаалаах буолбакка, бэйэбин хайдах баарынан, дойдум күн күбэй ийэлэрин, кэрэ аңардарын ааттарын, дьонум-сэргэм, дьүөгэлэригэр итэҕэллэрин түһэн биэрбэт курдук чиэстээхтик кыттарга быһаарыммытым.

Бастаан ыгытылыбыт интернет ситиминэн "Далбар Хотун" өрөспүүбүлүкэтээҕи интерактивнай күрэххэ Ньурбам дьонно элбэх куолаһы биэрэнэр, "Дьон-сэргэ биһирэбилэ" үгүө аат хаһаайката буолбутум, Ньурбам улууһун барыбыт кыайыгыта дии саныбын. Түмсүүлээхпит, дьон үгүө сыһыана, убаастабыла, таптала диян сыаналыбын. Түгэнинэн туһанан, куоластарын биэрбит, иккис төрөөбүт дойдум курдук Хангаланын дьонунгар-сэргитигэр, төрөөбүт дойдум Акана дьонунгар, биһиргэ үөрэммит оҕолорум, халын аймак дьонум, "Алаас Хотуна" эбээлэр, "Алгыс" дыахтар түмсүүлэригэр, үлэлээн ааспыт балыһан үлэһиттэригэр, доҕотторбор-атастарбар, дьэ кэргэммэр, оҕолорум табаарыстарыгар, күтүөттэрбэр, кийииппэр, миэхэ куоластаабыт бар дьоммор сүһүөхтээх бэйэм сүгүрүйэн туран улахан махталбын тирдэбин.

- Быйылгы күрэх урукку сыллартаҥ арыый уратылаах бардаҕа, күрэх түһүмэхтэрэ хайдах бардылар?

- Биһиги кулун тутар 22-с

чыһыһылаттан күрэхпит саҕаламмыта. Бастагы күммүтүгэр "Саха бэчээт" дьизитигэр күрэхти тэрийэн ыттар салалтаны кытта көрсүбүппүт. "Далбар Хотун" сурунаал сүрүн редактора Архипова Зинаида Архиповна улуустартан талыллан кэлбит алта далбар хотуттары кытта билиһиннэрбитэ. Ким хаһыс нүөмэринэн кыттар чопчуламмыта. Бүлүү Кыадаҥа-Тыттан сылдьар Валентина Томская бастагы нүөмэрдээх, иккис нүөмэрдээх Амма Бөтүгүттэн Александра Егорова, үһүс мин Семенова Маргарита Николаевна, төрдүс Томпо Кириэс Хаалдыайытыттан Сардана Атакова, бэһис нүөмэрдээх Александра Татаринова Тааттаттан, алтис Любовь Татаринова Нам улууттан, сэттис кыттааччынан Орто Халыма Ойуурдаах нэһилиэгиттэн Галина Шкулева этэ. Бу күн психолог Яна Байгожаева коллективнай тренинг ыыппыта.

Кулун тутар 23-с чыһылатыгар "Мындыр өй" түһүмэх буолбута. "Кэтэх хаһаайыстыба - уйгулаах олох төрдө" - диян. Манна хас биһирди кыттааччы бэйэтин хаһаайыстыбатын туһунан, туох ыарахаттары көрсөрүн, ону тунууларга бэйэтин мындыр өйүнэн туох санаалаабын төгүрүк остоолу сээбиппит. Бу түһүмэх "Чороон 21 үйэ" хампааньы саҥа үлэбэ кирибит маанылаах балаһанын түһүлгэтигэр ыгытылыбыта. Хампааньы салайааччыта София Трофимовна Попова итии үгүтээх чэйинэн ыалдыттары көрсүбүтэ. Сэттэ улуустан кэлбит далбар хотуттар бары хаһаайыстыбабыт туһунан санааларытын этэн элбэби биллибит-көрдүбүт.

Сэттэ кийиттэн састааптаах дьүүлүүр сүбэни бастын уопсастыбаннай деятел, учуонай, социолог Ульяна Винокурова иилээн-саҕалаан ыыппыта. Дьүүлүүр сүбэ хаһаайыстыбабыт, дьык кэргэммит туһунан кэпсээммитин болҕойон истэн, видеоҕа устубуптун көрдүлэр. Мин оскуола

- Иһирэх тылынан -

ДЫЛБАМ БЭЛЭБЭ

оҕотун кыра сааһыттан үлэбэ сыһыанан иитии, ыччаты тыа сиригэр олохсунан тыа хаһаайыстыбатын сайыннарыга үлэбэ сыһыары тыһунан санааларбын эппиппин биһирди истибиттэрэ.

Кулун тутар 24 күнүгэр күрэх кыттыылаахтарыгар "Кэрэ сэбэрэ" түһүмэх буолбута. Фотостудияҕа тийэн сахалы уонна кизһэнни былааччылаах, быһыһыгар 3-4 боппуруска эппиэт-тэбиппит. Фотосессияҕа сахалы таҥаһы кэтэн араастаан хамсанан түспүппүт, сэбэрэлэригэр анал үөрэхтээх исписалиистэр чоһуйан биэрбиттэрэ чаччы да бары кэрэ сэбэрэлээх далбар хотуттар буола түспүппүт. Ол хаартыскаларбыт "Далбар Хотун" сурунаалга тахсыахтаахтар.

Киһэтин дьоро киһэни бэлэтээннэр, "Муус Хайа" ресторантаҕа ыалдыттарыбыт. Ольга Корякина-Умсуура "Далбар Хотун" сурунаал редакторун солбуулааччыта уонна "Далбар Хотун" тэрийээччилэрэ буолан сылдыбыппыт. Манна ырыа да ылламмыта, истин сээрэгэни да барта.

Кулун тутар 25 күнүгэр "Далбар сандалы" диян минньигэс күрэх түһүмэхэ ыгытылыбыта. Аһылык күрэхтин "Белый зал" диян банкетнай саала "Тыгын Дархан" ресторана дириэктэрэ Мария Николаевна Габышева ыыппыта. Онно мин биһир суол бүлүүдэ астаан аҕалабыт диэбиттэригэр, умнула быһыытыгыт уоһахтан лабырыай диян бурдук аһын астаан аҕалабытым. Саас саха ыалларыгар сүөһү элбэхтик төрөөн, маннайгы уоһах үгүтэ ньиэрэиттэн ордон, дьыһэлээхтэри эмиэ күндүлүүр диэбитим. Уоһах үгүтэ киһини өбүгэлэрин кытта ситимниир саамай ытык үрүн ас буолар.

Дьүүлүүр сүбэлэригэр да туох ас буоларын билбэппит диэбиттэрэ, видеоҕа хайдах астаабыппын сөңгөһөн көрбүттэрэ, Гаврил Угаров "Лабырык - саха төрүт бурдук аһа" диян ыстагылаах эбит, ону Мария Николаевна бэйэн киһини кытта тэнгээн көрөөр диян

биэрбитэ. Түһүмэхтэрбит барыта "Саха" НКИХ, Инстаграм, Ютуб каналларыгар быһа эфиринэн көстө турбуттара.

Кулун тутар 26 күнүгэр бары да кэтэспит күүтүүлээх дьоро күммүт үүммүтэ. Биһир нэдиэлэ устата биһиргэ буолбут далбар хотуттар бары да сөптөөх анал ааттарга тиксэн, өрөспүүбүлүкэтээҕи "Далбар Хотун - 2021" күрэх үрдүк аатын Томпо Кириэс Халдыайытыттан Сардана Атакова ылбытын үөрэ истибиппит. Миэхэ тиксибит "Далбар Хотун" XIII өрөспүүбүлүкэтээҕи күрэх дьүүлүүр сүбэ бэрэссэдээтэлэ, саха норуодунан сурыйааччыта Наталия Харлампьева, "Сахабэчээт" ГАУ генеральной дириэктэрэ илии баттаһыннаах дипломнаах "Айыы Хотун" анал аатын ылбытым үрдүк айыыларым бэлэхтэрэ дии саныбын.

Дойдубутугар кэлиэхпит биһир хонук иннинэ барыбытын ыгытан "Саха" НКИХ ханаалыгар Лена Петровна Керемясова ыттар "Кэрэ кэпсээн" түһүлгэтигэр ыгытырылан уһуллубуппут, туһугар эмиэ долгуйуулаах этэ, кэлэр нэдиэлэбэ эфиргэ тахсыахтаах.

- Бу улахан күрэххэ кыттан, дойдун аатын ааттаан, бэйэбэр, чугас дьонгогор умнуллубат бэлэби оһоһуйунун. Хойутун хойут сизинириг киһи тутта кэпсээн оһоһуохтара буолаҕа. Түмүккэр тугу этиэҥ этэй?

- Бары да наһаа талааннаах, үчүгэй майгылаах далбар хотуттары кытта хас эмэ күнү быһа алтыһан, билсигэн, дьүөгэли буоллубут. Олоххо олус тардыһылаах, кэрэ сэбэрэлээх, дьык кэргэннэригэр истин ийэ, эйбэс эбээ буолан үрдүк ааты туһа сылдьалларыттан киһи эрэ үөрэр. Кыттааччылар бары даҕаны Далбар Хотун аатын сүгэр кыахтаах, дьонун-мааны ийэлэр, эбэлэр. Сибээспитин быспат санаалаахпыт.

Ону сэргэ күрэх тэрийээччилэрэ биһигини өйдөөн-өйөөн, күөс-тирэх бөҕө буолулар, кини-

лэргэ улахан махтал буоллун. Махтаным этэ оройуонум салалтатыгар, баһылык Алексей Михайлович Иннокентьевка, кэлэрбарар суолум ороскуотун уйуммуттарыгар, таҥаспын-саппын тиктэрэрбэр үбүнэн көмөлөспүтэригэр. Күрэххэ кыттарга киһи таҥнар таҥаһа улахан оруолаах эбит. Барыта ыгым кэмгэ оройуонна биллэр истэһэннэн Аграфена Петровна түргэн үлүгэрдик сахалы коммун тигэ охсон биэрбитин кэннэ, салгыы таҥастарбын барытын бэлэмнэспит С.П. Гаврильев аатынан "Тойук" Норуот айымньытын дьизитигэр үлэли олоҕор кэлэктиипкэ, оскуола үлэһитэ Григорьева Любовь Мартиновна, сахалы аныгы дыбака бэргэһэбин устуан-урунаан тикпит кулууп дириэктэрэ Екатерина Семеновнаҕа улахан махталлаахпын.

Ону сэргэ күрэх бастагы күн-нэригэр мин туспар тэнгэ ыалдыан, барытыгар көмө-тирэх буолбут "Алаас Хотуна" түмсүү салайааччытыгар Федорова М.Г., чугас дьүөгэ дьоммор Николаева В.Е., Винокурова А.Е., "Алгыс" дьахталлар түмсүүлэрин салайааччытыгар миигин бу күрэххэ эрэнэн, тыл көтөбөн кытыннарбыт биһир дойдудаахтар Антонова Елизавета Петровнаҕа барҕа махталбын тирдэбин.

Биһир саамай улахан махталбын этиэм этэ бу күрэхкэ миигин кытта куоракка барсан, урут ханна да сылдыбатах киһиэхэ улахан төһүү күөс буолбут, таҥаспын бэрийэн, барытыгар сүрэн-көтөн көмөлөспүт "Тойук" Норуот айымньытын дьизитин уус-уран салайааччытыгар Винокурова Венера Юрьевнаҕа. Кини баар буолан уонна куоракка олоҕор кыргыттарыттан көмөлөрүн эрэллээхтик сылдьан кэлиим.

Оройуонум культууратын үлэһиттигэр сүбэ курдук этиэхпин баҕарабын: манньык күрэхтэргэ биһиргэ сылдыһыгар көмө-тирэх буолар дьоннор олус наадалар эбит, атын улуустар кыттааччыларын кытта тэнгэ сылдьан күөскөмө буолалларын астына да, ымсыыра да көрдүм.

Күрэх иннинээҕи түбүктэр үмүрүйэн, Маргарита дойдутугар кэлэн дьэ нус-хас буолла. Саамай долгуйа кэтэспит, хаһаайыстыбатын тутан хаалбыт ыал аҕа баһылыга Александр Леонидович кэргэнин үөрүүтүн тэнгэ үллэстэр. Хаһаайка кэлэрин кэтэспиттиги бургуннаа сарсыныгар оҕус тарбыһагы төрөтөт, ыал ийэтэ тарбыһаҕын "Лабырык" диян ааттаата, салгыы сайынны үүнээйилэрин рассадатын бэрийбитинэн барда.

Олох салҕаннар да, Маргарита Семенова далбардары кытта алтыспыт кэрэ кэмнэр олоҕун туһаары сырдик өйдөбүл буолан арыаллаа буолаҕа...

Сурукка тистэ Мария НИКОЛАЕВА, Хангалас.

- Олонхону үйэтитиэгэ -

"Ньургун Боотур" алтаай тылынан сангарда

Киргизия дипломата, общественай деятель, билиилээх сурыйааччы Чингиз Айтматов төрөспүт уола Асхар Айтматов "Аан дойду норуоттарын эпическэй айымньылары" диян А.Н. Жирков бырайыагы Кыргызстан өрөспүүбүлүкэтигэр бу дьыл сааһыгар эбэтэр күһүгүгэр аан дойду таһымыгар дьүүлэһэргэ этии киллэрдэ.

Бу туһунан Александр Николаевичка суругар Асхар Айтматов: "Эн ыттар далааһыннаах, дириг суолталаах үлэбин мэлдьи сөбөҕөмүтүгэр, кэрэхсии көрбүм. Эн саҕалааһынын эпическэй нэһилиэстибэлээх элбэх омок биһирэбилин ылла. "Аан дойду норуоттарын эпическэй айымньылары" серия тахсытын ЮНЕСКО өйүүр. Бу көбүлээһининэн тюрк тыллаах омукартага эрэ буолбакка, аан дойду бары норуоттарыгар эпическэй пааматынньыктары ааҕар, үөрэтэр, үйэтитэр, тарҕатар уонна хардарыта байытыһар кыагы бэлэхтэтиим".

А.Ч.Айтматов этэринэн "Аан дойду норуоттарын эпическэй айымньылары" диян Саха өрөспүү-

бүлүкэтин бырайыагын аан дойду таһымыгар дьүүлэһии - эпоһы үөрэтээччилэр уонна тарҕатааччылар холбоһуктарын тэрийэргэ уонна кинилэри түмэргэ улахан тобоостоох буолуоҕа.

Аны, бу күннэргэ Алтаай өрөспүүбүлүкэтигэр биһиги "Дьулуруйар Ньургун Боотур" олонхобут алтаай тылынан бэчээттэнэн табыста.

Ол туһунан Россия Федерациятын Судаарыстыбаннай Думатын депутата, Алтаай өрөспүүбүлүкэтин Эл Курултайын 2006-2016 сс. Бэрэссэдээтэлэ, билиилээх сурыйааччы Иван Итулович Белеков манньык суруйда: "Күндү доботтор, эһигини кытта үөрүүлээх сонумун үллэстэбин. Саха омок "Ньургун Боотур" олонхото алтаай тылынан кинигэ буолан табыста.

2017 сыллаахха Саха өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнин Бэрэссэ-

дээтэлэ А.Н. Жирков көбүлээһининэн биһиги "Маадай Кара" эпоспыт сахалы тылбаастанан тахсыбыта. Кинигэ сүрэхтэниитигэр Александр Жирков Алтаай өрөспүүбүлүкэтигэр кэлэ сылдыбыта. Александр Николаевич Алтаайга сылдыгыта биһиэхэ улахан суолталаах түгэн буолбута. Ол курдук, кини этигинэн биһиги иннибитигэр кини саҕалаабыт сүдү үлэтин салгыыр, биһиги бырааттыы норуоппуг героическай эпоһын алтаай тылыгар тылбаастыры сорул турбута.

Биллэн турар, бастакынан үөрүүлээх сонумун Александр Николаевичтын үллэһиним. Кини бу түгэни күүппүтэ ыраатта. Аһыах хонуктаарыта Москваҕа ыарахан эпэрээссийэни ааспыта. Мин сонумун ытыктыыр доҕорум санаатын көтөхпүтүн, күүһүгэр күүс эппитин таһа саныбын. Күндү Александр Николаевич, ал-

таай тылынан тахсыбыт саха олонхотун презентациятыгар көрсөхүтү! Алтай-ла Сахага Алкыш!"

"Аан дойду норуоттарын эпическэй айымньылары" бырайыагы СӨ V ынырыылаах Ил Түмэнин Бэрэссэдээтэлэ А.Н. Жирков көбүлээбитэ. Бэйэтин туһа атын омукартан биһир санаалаахтарын түмэн, билгин бу үлэ норуоттар икки ардыларынаабы таһымна табыста. А.Н. Жирков бырайыагы аан дойдуга таһаарыа ЮНЕСКО тэрилтэ өйөөтө. Бырайыак аан дойду чулуу эпическэй айымньыларын үйэтитэр, тарҕатар, омок уратытын көрдөрөр, харыстыыр, ааҕааччы төрөөбүт тылынан айымньылары ааҕарын ситиһэр сорукутаах.

Бу серияҕа бастакынан кыргыз омок эпоһа "Манас" сахалы тылбаастанан тахсыбыта. Ону сэргэ Кыргызстанга биһиги "Дьулуруйар Ньургун Боотур"

олонхобут кыргыз тылынан бэчээттэммитэ. Кэлинги сылларга алтаайдар "Маадай Харалара" уонна башкирдар "Ураал Баатыр-дара" сахалы тахсыбытара, тывалар "Хунан Харалара" тылбаастанан бүтэн эрэр. "Дьулуруйар Ньургун Боотур" башкир уонна тыва тылларыгар тылбаастана сылдьар.

"Дьулуруйар Ньургун Боотур" олонхо аан дойду омукартын тылынан тахсыыта бу норуоттар эпическэй айымньыларын үрөтүннэгэ уонна тарҕатыыга улахан көмөлөөх, өбүгэлэригэр харыстаан илдьэ кэлбит тылынан уус-уран айымньыларын чыпчаалын - олонхону үйэтитиэгэ биһир дьон үлэ буолар.

Бу ураты саҕалааһын саха норуотугар эрэ буолбакка, норуоттар икки ардыларыгар суолтата, туһата улаатан, кэнээн иһэрин билэтээн туран, Асхар Айтматов Саха өрөспүүбүлүкэтин саҕалааһынын аан дойду таһымыгар дьүүлэһэргэ этии киллэрдэ.

С. ВАСИЛЬЕВ, Ил Түмэн.

Быстрый интернет для каждого

Для Якутии цифровые технологии важнее и нужнее, чем для большинства регионов России. Еще бы! Расстояние от Нерюнгри до Саскылаха как от Сочи до Петербурга, а по площади Якутия совсем немного уступает всей европейской части России - от Мурманска до Дербента и от Калининграда до Екатеринбурга. При этом ни во всех отдаленных поселках есть МФЦ или банковские отделения. В таких условиях интернет - это и общение с близкими, и новые знания, и возможность управлять своими деньгами, и даже здоровье. Всего за пять месяцев прошлого года якутские врачи провели более 20 тысяч дистанционных консультаций с использованием телемедицины. Интернет помог спасти сотни жизней!

Десять из десяти якутян пользуются системой "Госуслуги": заявления через интернет принимают уже 406 государственных учреждений нашей республики. Всего за четыре года количество заявлений, которые якутяне оставили на портале "Госуслуги", выросло в 49 раз - до 92 тысяч!

Высокоскоростной интернет пришел в Якутию восемь лет назад: в 2013 году проложили первую оптоволоконную линию из Амурской области в Якутск. С тех пор по просторам нашей республики пролегло более 10 тысяч километров волоконно-оптических линий связи (ВОЛС). "Только в прошлом году нам удалось организовать каналы связи для 1200 социальных объектов и провести оптоволоконные линии в Арктический регион, до поселка Оленёк", - рассказывает Андрей Ребов, генеральный директор Технического центра телевидения и радиовещания Якутии. Линия в Оленёк стала первой в России ВОЛС за полярным кругом.

В результате средняя скорость интернета в Якутии за 10 лет выросла в 1500 раз: с

- Якутия. 20 лет в 21 веке -

Цифровизация: шаги в будущее

Как быстрый интернет и господдержка стартапов сделали Якутию IT-лидером Дальнего Востока

За последние 10 лет средняя скорость интернета в Якутии выросла в полторы тысячи раз! Сегодня наша республика - безоговорочный лидер Дальнего Востока по развитию IT-отрасли: на долю Якутии приходится больше 80% всего дальневосточного экспорта IT-услуг.

64 килобайт в 2010 году до 100 мегабайт в 2020 году. Доступом к интернету обеспечены почти все якутяне - 99,3% жителей нашей республики. К концу 2024 года власти планируют провести интернет во все села, даже самые отдаленные и малолюдные.

Цифровая экономика - доход от интеллекта

За 10 лет количество IT-компаний в Якутии выросло в 9 раз - с 37 до 324. Якутские программисты разрабатывают игры, сервисы цифровой безопасности, программные продукты для медицины и транспорта. В сфере IT трудятся более 1500 якутян. Только за два последних года в цифровой экономике создали 328 новых рабочих мест.

В прошлом году выручка якутских IT-компаний превысила 2 миллиарда рублей - это лучший результат в Дальневосточном федеральном округе. Объем IT-экспорта нашей республики достиг 28 миллионов долларов - в 4 раза больше, чем совокупный IT-экспорт всех остальных регионов Дальнего Востока России. Экспортировать цифровые продукты гораздо выгоднее, чем алмазы или уголь, ведь каждая проданная на экспорт тонна сырья навсегда покидает нашу республику. В IT все наоборот: с каждым удачным проектом в Якутии накапливается бесценный опыт, растет мастерство наших специалистов.

Самые успешные IT-компании давно вышли за пределы Якутии. Приложением inDriver пользуются более 80 миллионов человек в 32 странах, а на компанию Mynova, которая разрабатывает и издает онлайн-игры, работают более 1000 специалистов по всему миру.

"Такие результаты мотивируют молодых ребят. Они понимают, что в IT есть огромные возможности - и в отрасли появ-

ляются новые проекты, новые имена. В IT-сфере мы можем на равных конкурировать с компаниями из крупных городов: затраты на доставку - нулевые, пользователю все равно, где сидят разработчики - в Москве или в Якутске", - объясняет причину быстрого развития цифровой экономики Петр Лукачевский, создатель стартапа "Беги с Зиппи". Это мобильное приложение стимулирует людей заниматься спортом. Котик Зиппи каждый день напоминает о тренировках и фиксирует результаты, а если пропустить пробежку, толстеет и грустнеет. "В Якутске сейчас много возможностей заниматься спортом, - говорит руководитель стартапа. - Но обычно после рабочего дня хочется отключить мозг и провести вечер перед экраном в режиме овоща. Надеемся, что наше приложение поможет многим людям сделать физическую активность хорошей привычкой".

Якутские стартапы не только приучают людей к спорту, но и помогают больным детям. Молодой врач-невролог Николай Сыромятников собрал команду специалистов, которая разработала игру Plantu Go: благодаря ей малыши с ДЦП развивают подвижность, выносливость и внимательность.

"Мне было грустно видеть, что такие дети, как правило, проходят реабилитацию только в больницах. Это проблема, потому что реабилитация должна быть непрерывной", - говорит руководитель стартапа. Видеоигра помогает превратить лечение в развлечение - веселое путешествие по сказочному миру вместе с забавным зеленым листочком.

Как растут стартапы

"Задача Якутии - стать одним из ведущих IT-центров России", - заявляет Глава Республики Саха (Якутия) Айсен Никола-

ев. По его инициативе в Якутии разработали и приняли программу инновационного и цифрового развития, при содействии Ил Дархана был создан IT-парк "Якутск".

Сейчас в IT-парке работают 142 компании. "Статус резидента IT-парка - это причастность к большой структуре. Такой стартап вызывает больше доверия у партнеров, инвесторов, потенциальных сотрудников, - перечисляет Сергей Протопопов, президент компании создавшей приложение Voontar.Live - сервис видеотрансляций для продажи товаров и услуг. - Кроме того, благодаря IT-парку у нас есть возможность получить льготную аренду помещения. Для нас это ощутимая помощь".

"IT-парк и Фонд развития инноваций помогают участвовать в конкурсах, готовить заявки на гранты. Дают рекомендации, подсказывают, как правильно все оформить, - дополняет слова коллеги Петр Лукачевский. - А самое важное, что эти механизмы развития помогают сконцентрировать в одном месте большое количество единомышленников, молодых и опытных стартаперов".

Вслед за IT-парком в Якутии создали 10 районных IT-центров. Их задача - содействовать малому и среднему бизнесу в сфере IT. Якутский акселератор "В8" оказывает поддержку стартапам из разных регионов Дальнего Востока России. А чтобы обеспечить растущую отрасль молодыми специалистами, по всей Якутии открыли 96 IT-классов. В них школьники не только получают навыки пользования компьютером, но и углубленно изучают программирование, компьютерную графику, разработку интернет-сайтов.

"Опыт последних лет доказывает, что ставка на развитие креативных отраслей экономики была верным решением", - заявляет Айсен Николаев. До конца 2024 года в Якутии планируют создать 8,5 тысяч рабочих мест в IT-компаниях, открыть в улусах еще 17 IT-центров и обеспечить скоростным интернетом не менее 85% жителей нашей республики. "Все, что направлено на цифровую трансформацию Якутии, совершается для осуществления одной задачи - упростить жизнь людей, сделать ее удобнее и повысить качество их жизни", - подчеркивает Айсен Николаев.

Пресс-служба спецпроекта "Якутия. 20 лет в 21 веке".

- Уөрэҕири сыла -

Туһалаах сырры

Кубульбаттаах кулун тутар ый 15-21 күннэригэр Ньурба оройуонун уһуйааннарын сэбиэдиссэйдэрэ Казань уонна Москва куораттарга профессиональной таһыммытын үрдэтэр анал тэрээһиннэргэ кыттан кэллбит.

тын кылаабынай советнига А.Ю. Диденковы уонна государственнай былаас федеральной уорганнарын кытта үлэлиир салаа салайааччыта С.В. Боянованы кытта көрүстүбүт. Постпредставительство музейин, төрүттэммит асториятын, ытыгар үлэтин туһунан докумэнтээлинэй киинэни көрдүбүт, оттон Галина Иннокентьевналыны олус истинг дьалабыай кэспэтии барда.

Биһиги 16 уһуйаан салайааччыта оройуонмут үөрэхтээһингэ салалтатыттан бэйэбит салаабыт салайааччыта Е.М. Котонованы, бэйэ бэйэбитин кытта чугас алтыһан, истинник сэлэһэн, кэспэти-ипсэти, күлэн-салан олус астынан кэллбит. Аны салгыы сыррыбыт туһунан кэллиэгэлэриим санааларын билиһиннэриим:

В.Г. Афанасьева, А.Г. Габышев аатынан "Биһик" оҕо саада-сайыннарар киин, Антоновка: - Мин тус бэйэм улахан куораттар уһуйааннарын үлэлэрин уопутун көрөн-истэн баран маннык санааба кэллим: төһө да биһиги киин сиртэн ыраах, тэйиччи буолларбыт үлэбит-хамнаспыт кинилэри кытта тэн таһымна турар эбит, өссө сорох хайысхаларга таһынан ситиһиллэрдэхпи-

титтэн киэн тутта санаатым. Биһиги салайааччыларбыт инникини өтө көрөн, сайдыыны кытта тэнгэ хардыылаан, бириэмэ ирдэбилин таба тайанан сөптөөх хайысханы түргэнник иилэ хабан биһигэ тиэрдэн олоххо киллэрэ охсор сатабылларыттан оҕону иитэр-үөрэтэр, сайыннарар үлэбит үрдүк таһымнаах эбит диэн бүк эрэнним.

М.О. Николаева, "Кыталык" 4 №-дээх оҕо саада, Ньурба: - Улууспут баһылыгар А.М. Иннокентьевка, солбуйааччыта А.М. Улароваба, начальнигытыгар А.П. Аргуноваба махталым улахан: кинилэр быһаччы кэспэтиилэринэн Москва куоракка барарбытыгар-кэлэрбитигэр этэргэ дылы "ытыс үрдүгэр", бэлэм массыннан сыррытыбыт. Элбэҕи биллим, көрдүм-иһиттим, сана санаалар, идэйилэр киридилэр, уһуйааным үлэтигэр хайаан да киллэриэм дии саныбын.

М.Г. Иванова, "Северяночка" 8 №-дээх оҕо саада, Убайаан: - Казань уһуйааннарын иитэччилэрэ кэспир таһымнара олус үрдүгүн, иитэр-үөрэтэр ньымабыт биир да буоллар кинилэр сөпкө дьаһанан үлэлэригэр хас бириди хардыларынын кэмизгэр ти-

һэн, чөкөтөн, сааһылаан бырайыактыыр үлэ онгороллорун уонна онтуларын киэни тарбата охсоллорун сэгээрдим. Төрөппүттэр олус күүскэ өйүүллэр эбит, холбур группа 40 оҕото биир да хаалбакка интерактивнай дьарыкка дьэтиттэн ноутбуктаах кэлэр.

Саҥа үлэлиир салайааччы буоларым быһыытынан биригэ сылдыбыт кэллигэлэрбинээн ыкса билсэн элбэҕи ыйыталастым. Аны хааччах уһулуннабына атын сир оҕо саадтарыгар сайыннарар эйгэни тэрийиини быһаччы кириэн тутан-хаан көрбүт киһи диэн баа санаалаахпын.

Е.К. Егоров, "Ромашка" оҕо саада-сайыннарар киин, Антоновка: - Биһиги оройуонмутугар түөрт эр киһи сэбиэдиссэй баар. Стажировкага үс буолан бара сыррытыбыт. Дьон сөбө-махтайа көрсөр, "кырдык сэбиэдиссэйдэргит дуо?" дииллэр. Наһаа туһалаах, элбэҕи биллэрэр-көрдөрөр сырры буолла. Казань оҕо саадтара автономнай буолан эбии үөрэхтээһининэн эбии үлэбэҕи киллэринэр эбиттэр. Эбии дьарыктарыгар мини футбол, арбаа дойдурлар единоборстволара, бильярд баалларын сэргэтиим. Аны бу дьарыктары куорат биллилээх тренердэрэ ыталлар эбит.

Д.С. Абрамова, "Улыбка" оҕо саада, Сула: - Саҥа "эдэр" салайааччы буоларым быһыытынан миэхэ олус интэриһинэй, туһалаах сырры буолла. Сокуон, ирдэбиллэр өттүнэн элбэҕи биллим, үлэм хайысхатын чуолкай "көрдүм" дии санаатым. Биллэн турар салайааччыларбытыгар улахан махтал, ситиһиини, тус олохторугар дьолу-соргуну баҕарабын.

"Күннэтэ хангатыллар эрэ билии эбиллэр, диригинир" диэн нуруот муударай этиитэ баар, оттон салайааччы киһи таһыма биир тутум үрдүк буолабына тэрлэт инникилээх, сайдар-үүнэр кэскиллээх буолар диэн санаабын кытта кэллигэлэриим 100% сөбүлэһэллэр ини диэн санаалаахпын уонна өссө төгүл кинилэр ааттарыттан оройуонмут баһылыгар Алексей Михайлович Иннокентьевка, Анна Михайловна Улароваба, Алевтина Петровна Аргуноваба, Елена Мартыновна Котоноваба махталы кытта сирдээҕи бары кэрэни, үтөнү, ситиһиини, табыллыыны, дьолу баҕарабын.

Венера СТЕПАНОВА,
"Кэпчээри" оҕо саадын сэбиэдиссэйэ,
Күндээдэ.

Татарстан өрөспүүбүлүкэтин киин куоратыгар Кайдзен ньыматынан үөрэхтээһин хаачыстыбатын, педагогтар билиилэрин кыабын үрдэтиини салайыыны 360 №-дээх прогимназия уонна 106 №-дээх оҕону сайыннарар киин уопуттарыттан билистибит, коучинг көрүгүнэн араас таһымнаах, көрүүлээх, сайдыылаах педагогтары таба "туруоран" үлэни тэрийиигэ дьарыктанныбыт. Казаннаабы федеральной университет иһинэн үлэлиир регионнар икки ардыларынаабы идэни үрдэтинэр Киин дирижэтерин солбуйааччы Н.Н. Зинина Саха сирин салалтата үөрэхтээһингэ, үөрэх эйгэтин үлэтигэр өйөөһүнгэ ытыгар үлэтин сэргиирин, киэн далааһыннаабын бэлиэтээтэ. Таһымнарын үрдэтэ кэлэр педагогтар, салайааччылар ангардас истээччи, үөрэнээччи эрэ буолбакка көхтөөх кытааччы, санаа атастаһааччы буолалларын эттэ. Ол курдук прогимназия эбии үөрэхтээһинин иһинэн анимационнай студия салайааччыта икки сыллаабыта кэлэ сылдыбыт делегация онгорон таһаарыт "Күн үгүкүүтэ" диэн оһуохайы, хомуу билиһиннэрэр кылгас мультипликационнай киинэти оҕолор бэркэ сэгээрэллэрин кэспэти.

Салгыы Ийэ дойдубут тэбэр сүрүбэр - Москва куоракка - икки күннээх Бүтүн Арассыыйатаабы оскуолаба кириэн инниннээҕи саастаах оҕолору иитэр-үөрэтэр тэрлэт салайааччыларын конференцияларыгар кыттыыны ылыбыт. Манна 12 регионтан 90-тан тахса киһи кэлбит. Конференцияга үөрэхтээһин эйгэтигэр саҥа кирибит уларыылылар, ирдэбиллэр, оҕону сайыннарар технологиялар көрүлүннүлэр. Хас бириди сэбиэдиссэй мунаарар боппуруостарбытыгар сөптөөх эппиэттэри ылыбыт, санаа атастастыбыт, уһуйааммытыгар саҥа тахсыбыт киингэ, дидактическай матырыйаал атыыластыбыт.

Киин куоракка сылдыар кэммитигэр хас чааһын, күнүн оройуонмут дьаһалтата эрдэттэн былааннаан бэрт таһаарылаах сырры буолла. Конференцияга тэнгэ сылдыспыт оройуон баһылыгын социальнай боппуростарга солбуйааччыта А.М. Уларова салайан Российской Федерация VII ынырыылаах Государственной Думытын депутата, "Биир ньыгыл Россия" фракция, будьдүөт уонна нолуок кэммитэтин чилиэнэ Г.И. Данчиковалыын, Москва куоракка Российской Федерация Президенин дьаһалтатын иһинэн үлэлиир Саха өрөспүүбүлүкэтин Бастайааннай представительство-

- СИА иһитиннэрэр -

Саха сиригэр кэлэр сэттэ сылга 9 915 медицина үлэһитэ эбии наада

Саха сиригэр кэлэр сэттэ сылга 9915 медицина үлэһитигэр наадыы баар. Ол туһунан «Аһаҕас парламент» кэмизгэр этилиннэ.

Нэһилиэнньэ дьарыктаах буолуутугар кэмизиттэ эппитинэн, ыйылыбыт наадыыы медицина тэрлэтэлэригэр персонал тиийбэтин иһин ылылыбыт боппуруос буолбатах. үлэһиккэ наадыыыга боругу-

нуос - квалификациялаах испислиистэри бэлэмнээһингэ былааннаах үлэ.

Өрөспүүбүлүкэбэ 2021-2027 сылларга 9,9 тыһ. медицина үлэһитигэр наадыыы саҥа эбийэктэр үлэбэ кириилэрин кытта сибээстээх: Онкология киинэ, Кардиология киинэ. Маны сэртэ Саха сиригэр национальнай бырайыак чэрчитинэн үлэни ытыгыга каадыр хамсааһына наада.

Обус сизмэтин убаҕас азокка харайы туһунан

Сизмэни манньк харайдаххына, техник-осеменатор хаһан бабарар ылан буоһатыыны ытыһан сөп. Дьюар сосудтарыгар кутуллубут убаҕас азоту хас 2-3 ый буола-буола сангардыллыахтаах, оччобуна сизмэ хаачысыбатын сүтэрбэт.

Айылҕа онһуутунан тыһы кыыл-сүөл барыта биир кэмнээх половой цикллаах. Ынах көбүбүтэ билиннэ-бинэ, икки күн иһинэн хайаан даҕаны сизмэлэниэхтээх. Техник-осеменатор ити былааннаммыт кэми мүлчү тутуо суохтаах. Ынах сана цикла хас 18-22 күнүнэн хатыланар. Онон биир циклын көтүттэххинэ, аныгы кэмнн күүтэргэр тийиһин. Ынах көбүбүтэ кэмэ биэс түгүнгэ араһар. Тийэх түгүнгэр - көбүбүтэ тохтоон хамсабака турар кэмигэр яйцеклетката толору ситэр. Уопуттаах техник-осеменатор ити түгүни куоттарымыан наада.

Атыыр оҕуу хайдах талалларый?

Атыыр оҕуу таларга кини ийэтин - ынах физиологической туругун көрөллөр.

Генетика сокуонунан уолулар ийэтин геннара, кыһыгар абатын геннара бэрлэллэр. Ол эрэн, үрдүк үүттээх ынахх барыларыгар атыыр оҕус буолар ныйрэй төрөөбөт. Холобур, үрдүк үүттээх сорох ынахтар ахтарара, туйахтара мөлхөт буолар. Оччобуна ынах тас быһытыа уларыйар, оннук ынах ныйрэйэ эмиз кыһаан тас быһытылаах буолар. Манньк ныйрэйи атыыр оҕус онорорго талылыбат, ийэтэ төһө даҕаны олус үрдүк үүтү биэрэрин үрдүнэн. Онон атыыр оҕуу

Сүөһүнү искусственной сизмэлээһин туһата туохханы?

Сүөһүнү искусственной сизмэлээһин дизн – 196 С кыраадыстаах убаҕас азокка харалыбыт обус сизмэтинэн ынабы, тингэһини буоһаты буолар. Сизмэни үрдүкү кылаастаах атыыр обустан ылылар.

таларга ийэтин, абатын бары хаачысытыбалара икки өттүтүн учуоттанылар.

Искусственной сизмэлээһин туһунан ордубуй?

Бастакытынан, биир атыыр оҕус көнүл саптарыга биир сезонга 40-60 ынабы сабар. "Сахаагроплем" былырынныгы үлэтин түмүгүнэн, биир атыыр оҕус сизмэтинэн 7 тыһ. тахса ынах сизмэлэммит. Ити улахан экономическай суолталаах.

Иккиннинэн, искусственной сизмэлээһининэн бабарар сүөһүн боруодатын ылааххын сөп. Ол аата, эккэ, үккэ хайысхалаангыһын, ханнык наадыр боруодабын ииттэбин. Онно экономическай, климатическай, производственной уо.д.а. бары ирээбилгэ эпипиэттир боруоданы талыаххын сөп.

Үсүһүнэн, искусственной сизмэлээһинин ынабы хайа кэмгэ төрөтүгүн чопчу талабын. Холобур, сайын элбэх үүтү ыыр санаалаах буоллаххына, тобус ый эрлэ буоһатангыһын, саас эрлэ төрөтөн өлгөм үүтү ыгыһын.

Кэлин сүөһүнү кыһын төрөтүрү үкэтиллэр. Тоҕо? Кыһынны үүтүрдүк хаачыстыбалаах, атыга хамбатык барар, уһуннук буорту буолбат,

кислотоһа үрдүк. Кыһын төрөөбүт ныйрэй күөххэ ситэн үктэнэр, сайын үчүгүйдик аһаагына, күһүн тыһнаах ыйааһына 300 кг тийэ улаатар. Идэһэбэ туттулар кыахтанар. Кыһынны төрөбү ылы итинэн эмиз барыстаах.

Төрүдүнэн, оҕуһунан саптарга племенной атыыр оҕуу атылаһааха наада, үчүгэй обус сыаната 200 тыһ. солк. буолар быһа холоон. Бу оҕуу үчүгүйдик үлэтирин туһугар толору ирдэниллэр рационунан аһаахтааххын: сыммытынан, оҕуруот аһынан уо.д.а.

Тыһы сүөһү яйцеклетката толору хааччыллан төрүүр буоллабына, атыыр сизмэтэ хас икки ыйынан санаттан үөскүүр. Онон хаачыстыбалаах элбэх сизмэни обустан ылар туһугар, кинини үчүгүйдик аһаахтааха наада. Искусственной сизмэлээһин станциятыгар итиллэр обустар күннэтэ итинник көрүллэллэр.

Ветеринарной-санитарной өттүн искусственной сизмэлээһин эмиз көдүүстээх. Холобур, ынах ыалдар, ыарыта сыйыганнаах, генетическай уо.д.а. буолуон сөп. Кинини саппыт обус салгы нэһилик ынарын барытын сабар, ити курдук ыарыгы бүтүн нэһилигинэн, хаһаайыстыбанан тар-

банар. Оттон искусственной сизмэлээһингэ бары өттүтүн бэрэбиэркэни ааспыт сизмэни туһанылар. Квартал аайы обустан хаан анаалиһын ылылар. Обус ыалдыбыт буоллабына, сизмэни ылбаттар. Хааныгар микроэлементэрэ абыһаабыт буоллахтарына, эмиз сизмэ ылылыбат. Анализ обус туруга олох үчүгэй буолбутун көрдөрдүбүнэ сизмэни дьэ ылылар.

Искусственной буоһаты суох, боруодата биллибэт обустар үлэлээбит сирдэригэр - сүөһү төрөбүт төннөр, уруурбаһар (инбридинг), ынах үүтэ аччыыр, ыарыга ылларымтыа буолар, идэһэлэннэххинэ этин абыһыыр уо.д.а.

Үрдүк үүттээх ынабы хайаан даҕаны үрдүк кылаастаах обус сизмэтинэн буоһатылар. Оччобуна эрэ үчүгэй төрөбү ылылар. Генетика сокуона тыһаан тыһааннааха барытыгар биир: үчүгэйтэн үчүгэй төрөүх кэлэр.

Техник-осеменаторы үрэтти туһунан

Урут техник-осеменатордары үрэтти харгыһына көрдөрөн, тылгынан быһааран, илинн иминэн ынах маткатын ректально-цервикальной ньыманан буллараан, быһааран үрэтти буолара.

Олох сайдар. Билигин искусст-

веннай сизмэлээһини толорууга аныгы тэрил туһанылар. Биниэхэ аан дойдуга биллэр фирма онорбут "Альфа-VISION" тэрилэ баар. Бу аппарата тыһаан техник-осеменатордары үрэттибэт. Аппарат экраныгар ынах төрүүр-ууһуур уорганнара чопчу көстөлөр, сизмэни трубкаан утарыг, мааткаба кирибитэ, кирибэтэ тута көстөр.

Сыл саңатыннан Булүү бөлөх улустарыгар, кинн улустарга бу аппарат үлэтин көрдөрөн үөрэхтээһини ытыттыбыт. Техник-осеменатордар бука бары аппарат туһатын, наадалаабын балитээтилэр. Урут техник-осеменатордар үс ыйы быһа үөрэнэр эбит буоллахтарына, билигин үрэтти биир күн иһигэр ытытылар.

Техник-осеменатор элбэхтэ үлээн уопутуран үлэтин толору баһылыр. Онон кини үлэтэ тыа сиригэр сүөһүнү кэмигэр төрөтөн, дьон-сэргэ, хаһаайыстыба кэмигэр улахан дохоту ситиһэригэр улахан тирэх буолар. Техник-осеменатор аграрнай экономика бөбүргүүргэр биир тутуах кылааттаах үлэһит буолар.

Татьяна ПРОТОПОПОВА, "Сахаагроплем" сударыстыбанный бюджетнай тэрилтэ исписэлиһэ.

"Сахамедстрах" продолжит работу в штатном режиме

Генеральный директор АО "СМК "Сахамедстрах" Галина Варфоломеева прокомментировала продажу акций компании и объяснила, что смена акционера не отразится на законных правах и интересах застрахованных лиц компании.

- **Галина Дионисьевна, расскажите, как произведены торги?**
- Продажа акций "Сахамедстрах" осуществлялась в рамках процедуры банкротства страховой компании "Стерх". Торги проводило АО "Российский аукционный дом" по поручению конкурсного управляющего "Агентства по страхованию вкладов".

- **Что будет с компанией в дальнейшем?**
- Наша компания продолжает и будет продолжать свою деятельность в плановом режиме, так, недавно Совет директоров АО "СМК "Сахамедстрах" утвердил стратегию развития общества до 2023 г. Отмечу, что работа "Сахамедстрах" ведется в тесном взаимодействии с республиканскими органами власти с учетом государственной политики, проводимой в Якутии в области здравоохранения.

- **Каково финансовое состояние компании? Нет ли претензий со стороны регулятора страхового рынка?**

- Финансовое состояние АО "СМК "Сахамедстрах" удовлетворительное, активы компании соответствует всем требованиям закона. Наша работа и состояние находятся на постоянном контроле надзорных органов - Центрального Банка России, Территориального фонда обязательного медицинского страхования Республики Саха (Якутия).

- **Ваши пожелания застрахованным гражданам?**
- Я обращаюсь ко всем нашим застрахованным гражданам в Якутии и в Магаданской области сохранять спокойствие и не делать скоропалительных выводов. Смена акционера компании никаким образом не отразится на вас, ваши полисы ОМС действуют на территории всей России. Мы всё так же надежно будем защищать ваши интересы в сфере обязательного медицинского страхования. Все страховые представители компании в районах работают в обычном режиме.

Наши контакты: круглосуточный контакт-центр: 8 800 100-14-03 (звонок бесплатный), сайт: www.sakhamedpolis.ru, e-mail: smsmail@sakha.ru.
Лицензия АО "СМК "Сахамедстрах" ОС №2873 - 01 от 09 ноября 2016 года

Реклама.

ПАО "АЛРОСА-Нюрба" сообщает о проведении открытого аукциона по продаже движимого имущества

Организатор аукциона (собственник, продавец) - ПАО "АЛРОСА-Нюрба". Форма проведения аукциона - открытый по составу участников с закрытой формой подачи предложений о цене.

Предмет аукциона - Лот №7. Движимое имущество. Автотранспортное средство. Год изготовления: 2010 г. Марка, модель: TOYOTA LAND CRUISER UZJ200L-GNAEKW. Технические характеристики указаны в разделе 2 Извещения в составе полной аукционной документации.

Начальная цена продажи имущества составляет 1680 000 (один миллион шестьсот восемьдесят тысяч) рублей 00 коп., в том числе НДС (20%).

Шаг аукциона (величина повышения начальной цены) - 20 000 (двадцать тысяч) рублей 00 коп. с учетом НДС (20%).

Задаток - 170 000 (сто семьдесят тысяч) рублей 00 копеек с учетом НДС (20%). Срок внесения задатка - не позднее 11.05.2021 (даты окончания приема заявок).

Дата начала приема заявок и предложений о цене - 09.04.2021 г.

Дата окончания приема заявок и предложений о цене - 11.05.2021 г.

Время и место приема заявок на участие в аукционе и предложений о цене - по рабочим дням с 09:00 до 12:00 и с 14:00 до 17:00 (кроме пятницы), в пятницу - с 9:00 до 12:00 по местному времени по адресу: Республика Саха (Якутия), г. Нюрба, ул. Ленина, дом № 25, Ликвидационная комиссия ПАО "АЛРОСА-Нюрба", кабинет 401. Контактный телефон: +7(41134) 2-35-91.

Дата, время и место определения участников аукциона - 12.05.2021 10:00 по московскому времени, по адресу: Республика Саха (Якутия), г. Нюрба, ул. Ленина, дом № 25, Ликвидационная комиссия ПАО "АЛРОСА-Нюрба".

Дата, время и место проведения аукциона - 13.05.2021 10:00 по московскому времени, по адресу: Республика Саха (Якутия), г. Нюрба, ул. Ленина, дом № 25, Ликвидационная комиссия ПАО "АЛРОСА-Нюрба", кабинет 401.

Срок заключения договора купли-продажи с победителем аукциона (покупателем) - не позднее 15 рабочих дней с даты подведения итогов аукциона (подписания протокола об итогах аукциона).

Право организатора на отказ от продажи Лота №7 - в любое время не позднее даты проведения аукциона (пункт 11 настоящего раздела извещения).

Полная аукционная документация (извещение, формы заявки на участие, предложения о цене, описи документов, проект договора купли-продажи и др.) и иные существенные условия участия в аукционе размещены на официальном сайте ПАО "АЛРОСА-Нюрба" по адресу: http://alrosanurba.ru/auction. За дополнительной информацией обращаться по телефону +7(41134) 2-35-91.

РАСПОРЯЖЕНИЕ №378 от 15 марта 2021 г.

Об организации и проведении Фестиваля муниципальных образований и сельских поселений Нюрбинского района "Благое село - здоровое общество" ("Тыя сириин туруга - сайдам олох төрдө")

В целях повышения качества организации и проведения Фестиваля муниципальных образований и сельских поселений Нюрбинского района "Благое село - здоровое общество" ("Тыя сириин туруга - сайдам олох төрдө") (далее - Фестиваль) в

2021 году, распоряжаюсь:

1. Утвердить Положение Фестиваля муниципальных образований и сельских поселений Нюрбинского района "Благое село - здоровое общество" ("Тыя сириин туруга - сайдам олох төрдө"), согласно приложения к настоящему распоряжению.
2. Опубликовать настоящее распоряжение в средствах массовой информации.
3. Контроль исполнения настоящего распоряжения оставляю за собой.

Глава А.М.ИННОКЕНТЬЕВ.

ПОЛОЖЕНИЕ

Фестиваля муниципальных образований и сельских поселений Нюрбинского района "Благое село - здоровое общество" ("Тыя сириин туруга - сайдам олох төрдө")

1. Общие положения

1.1. Настоящее положение определяет порядок организации и проведения Фестиваля муниципальных образований и сельских поселений Нюрбинского района (далее - Фестиваль).

1.2. Фестиваль проводится во исполнение Планов мероприятий, посвященных Году науки и технологий в Российской Федерации, Году здоровья в Республике Саха (Якутия), Году образования в Нюрбинском районе и юбилейным датам видных государственных, общественно-политических деятелей С.В. Васильева, А.П. Даниловой, В.А. Петровой.

2. Цели и задачи

2.1. Цель Фестиваля - организация целенаправленной системной деятельности муниципальных образований и сельских поселений, способствующей социально-экономическому развитию наслегов Нюрбинского района.

2.2. Задачи:

- создание условий для реализации творческих способностей, сохранения и развития самобытной народной культуры населения;
- воспитание и укрепление гражданственности, патриотизма;
- пропаганда здорового образа жизни, развитие массового физкультурного движения, различных видов спорта;
- способствование развитию качества образования и воспитания подрастающего поколения;
- содействие в развитии сельского хозяйства, создании новых рабочих мест, привлечение новых кадров в поселения, улучшение демографических показателей, привлечение дополнительных средств с других источников, направленных на развитие, снижение показателей правонарушений среди несовершеннолетних и взрослого населения.

3. Участники

Фестиваль проводится по двум группам в зависимости от количества населения:

- 1 группа - наслег с численностью менее 650 человек: Акана, Дикимля, Елей, Егольжа, Жархан, Кангалассы, Мальжар, Нюрбачан, Сюля, Хаты
- 2 группа - наслег с численностью населения более 650 человек: Антоновка, Кюндяля, Маар, Малыкай, Марха, Хорула, Чаппанда, Чукар.

В Фестивале согласно положения принимают участие население, имеющее постоянную прописку и (или) фактически проживающие в наслеге Нюрбинского района не менее 3 (трех) месяцев.

В соревнованиях направления "Спорт" не допускается участие мастеров спорта по тем, видам, по которым имеют мастерство.

4. Учредители и организаторы

- 4.1. Учредителем Фестиваля является Администрация МР "Нюрбинский район".
- 4.2. Основными организаторами выступают:
 - Администрация МР "Нюрбинский район" Республики Саха (Якутия);
 - МКУ "Управление физической культуры и спорта" Нюрбинского района;
 - МКУ "Департамент культуры Нюрбинского района";
 - МКУ "Управление по молодежной политике";
 - МКУ "Департамент сельского хозяйства" Нюрбинского района;
 - МКУ "Управление образования Нюрбинского района";

- Нюрбинский филиал ГКУ РС (Я) "Центр занятости населения";

- Отдел МВД по Нюрбинскому району;

- МБУ "Центр поддержки предпринимательства" Нюрбинского района.

4.3. Координатором является - Управление по организационным, правовым вопросам и работе с территориальными администрациями МР "Нюрбинский район".

5. Организация и проведение Фестиваля

5.1. Для организации и проведения Фестиваля создается районная комиссия с подкомиссиями (далее - Комиссия).

5.2. В состав Комиссии входят представители от муниципальных образований и сельских поселений.

5.3. Комиссия утверждает разработанные положения по отдельным видам соревнований, конкурсов, выставок, критерии оценивания результатов.

5.4. Для подведения итогов и анализа работы Комиссия ежеквартально по каждому направлению вносит промежуточные результаты соревнований, видов и критериев по показателям Фестиваля и утверждает на совещании. Промежуточные результаты публикуются в средствах массовой информации и копии протоколов направляются всем муниципальным образованиям и сельским поселениям.

6. Направления Фестиваля

6.1. Фестиваль проводится по трем основным направлениям:

1. Направление "Спорт" по 5 видам, согласно приложению Положению (приложение № 1).
2. Направление "Культура" по 4 видам, согласно приложению Положению (приложение № 2);
3. Направление "Показатели СЭР" (по 9 критериям), согласно приложенным критериям оценивания показателей (приложение № 3).

7. Подведение итогов и награждение победителей Фестиваля

По итогам Фестиваля районной комиссией составляется общий протокол по трем направлениям и представляется на согласование и утверждение Главы МР "Нюрбинский район".

Общий итог Фестиваля среди первой и второй группы выводится по наименьшей сумме занятых мест (наслег, не принявший участие по какому-либо виду получает последнее место и 1 штрафное очко). При равенстве очков у двух и более наслегов преимущество получает, имеющее больше первых, вторых, третьих и т.д. мест по направлениям Фестиваля.

Чемпионы и призеры двух групп награждаются ценными призами. Призовой фонд:

- за 1 места - трактор МТЗ-82.1;
- за 2 места - автомашина водовоз на базе УАЗ;
- за 3 места - прицепная сельхозтехника.

Муниципальные образования и сельские поселения в срок до 20 декабря 2021 года в районную комиссию предоставляют общие материалы по участию наслег в Фестивале за год (анализ с использованием схем, диаграмм, рисунков, фото-материалов, мультимедийных приложений и т.д.) для использования в церемонии подведения итогов и награждения победителей Фестиваля.

(Положения направлений Фестиваля будут опубликованы в следующем номере газеты).

– Кэриэстэбил –

Сүрэхпитигэр өрүү баар буолуо

Олунньу ый 6 күнүгэр ыарахан-нык ковид ыарыга ыалдьан Уөһээ Бүлүү инфекционнай балыһыгар кирибитэ. Ыарыга бэргээн олунньу 12 күнүгэр Дьокуускай куоракка пульмонология ОАРИТ балыһыгар эмтэтэ ыппыттары даҕаны, кулун тутар 1 күнүгэр ыарахан ыарыгыттан сырдык тына бастаахтыр...

Күммүн кытта 1986 с. ыал буолан 4 оҕону төрөтөн, 5 сиэннэнэн дьоллоохтук олохтубут, мин кэргэммин "күнүм", кэргэмим миингин "тукаам" диэн ыгырсарбыт.

Уөһээ Бүлүүтээҕи СПТУ-ну бүтэрэн суоппар-электрик идэтин ылбыта. Улэлии сылдьан 1999 с. Удачнайга Катерпиллер массыына үөрэ-бэр үөрэнэн суоппар бары категориятын үрдэппитэ.

2000 с. Ньурбатааҕы хайаны байытар кэмбинээт тэрилтэтигэр үлэтин саҕалаабыта. Накыын ол кэмгэ саҕа тэриллэн эрэр буолан улахан 4 Катерпиллер массыынаны 4 буолан

перегоннаан Удачнайтан Накыынна аҕалыттары.

Улэтигэр бэринилээх үлэти буолан, бастынтан бастын диэн улахан наҕарааданан биһирэнэн бриллианнаах бэлээнэн, элбэх Бочуотунай грамоталарынан наҕараадаламмыта ону туоһулуур. Дьэ кэргэнигэр, табаарыстарыгар амарах, эрэллээх доҕор, сиэннэригэр эйэбэс эһээ, чугас аймахтарыгар үтүө сүбэти этэ.

Уөһээ тахсан бултуурун, айыл-баҕа сылдырын туохтааҕар да ордорор. Инники былааныгар сылгытын элбэтэр, хаҕатар былааннааҕа. Бочуоттаах сынныаланар тыа хаһаайыстыбатын сылгы уонна сөһү иитиитинэн өссө күүскэ дьарыгыгар санаалааҕа. Үлэти быһыытынан сирдэрбэт, дьонун үлэбэ, үчүгэйгэ көбүлүүр дьаныардааҕа. Эдэри кытта эдэр, кырдыҕаһы кытта кырдыҕас, элэккэй киһи быһыытынан билэбит, сыаналыбыт, убаастыбыт.

Тапталаах күнүм, кэргэним, аҕабыт, эһээбит ситэри олоҕортох олоҕун оҕолоро, сиэннэрэ салгыахтара.

Бу ыарахан кэммитигэр күүскө буолбут НГОК тэрилтэтигэр (директор Платонов А.В.), биригэ үлэлээбит табаарыстарыгар, доҕотторугар, аймахтарытыгар, биригэ үөрэммит кылааспыт оҕолоругар, оҕолорбут биригэ үөрэммит, үөрэнэр оҕолоругар, Хоро нэһилигин дьаһалтатыгар, баһылык Чиряев С.Н., Г.Н. Чиряев аатынан орто оскуола дириэктэригэр Самсонова Р.В., ЦРП "Кэскил" дьыссаат дириэктэригэр Евдокимова С.Н., А.Д. Филиппов аатынан сынныалан киин дириэктэригэр Семенова Т.Е., "Ыаллылар" түүлбэти олохтоотторугар улахан махталбытын тиэр-дэбит.

Этэҥнэ буолун! Кэргэнэ ЕГОРОВА (ХАРАЛАНОВА) С.Е., оҕолоро, күтүөтэ, кийиитэ сиэннэрэ.

Күндү, тапталаах, күнүгэ хо-луур кэргэним, аҕабыт, эһээбит, Ньурба улуунун күтүөтэ ЕГОРОВ Алексей Иванович муус устар 9 күнүгэр олохтон барбыта 40 хонуга буолар.

Тапталаах кэргэним, аҕабыт, эһээбит Накыынтан үлэлээн, дьэ-тигэр тохсунньу 27 күнүгэр сынны-наары үөрэн-көтөн кэлээхтэбитэ.

Сырдык мөссүөнэ умнуллубат

Биһиги, биригэ төрөөбүттэр, Ньурба Хаҕалаһыгар улааппыт ула-хан убайбыт - тапталаах кэргэн, амарах аҕа, эйэбэс эһээ, Бүлүү куоратын Бочуоттаах олохтооҕо, мили-ция бэтэрээн үлэһитэ, полиция үлэ-тин бастакы начальнига ОСИПОВ Виктор Семёнович ыарахан ыарыт-тан олохтон туораабыта муус устар 10 күнүгэр номнуо биир сыла буол-лар.

Биһиги убайбыт киһиэхэ суобас ыраас, кырдык мэлдьи кыйарын, үтүө санаа бастынын, эппит тылы толорору, үлэни сыаналыры бас-такы тутарын бэйэтин холобурунан

көрдөрөрө. Ийэлээх аҕабыт туһу-нан кэпсир стэндэ киһи дьэтигэр бастаан турбута, аймахтары кытта биһигини биригэ сомоҕолуур Убай-быт этэ.

Олоҕу көрүүтүнэн, олох сай-дыгытын тэҥнэ ылынарарынан, чөл олоҕу сыаналырынан барыбыты-гар сирдэти буолара. Ийэбит, аҕа-быт, биригэ төрөөбүттэрэ ыалды-быт сурактарын иһиттэ да, бастакы-нан ыраах да сырыттар киһи кэ-лэрэ, өйбүл-тирэх буолара.

Уол оҕо - ыал аҕата булчут, балыксыт, айылҕалыын алтыһар са-ха нургуна буоларын бырааттары-

гар бэйэтинэн көрдөрөрө, бастакы сааларын убайдара аҕа бэлэхтэ-битэ. Убайдытын убаастаан "проку-рорбут" дирибит, киһи элпитин эбээтэ толорорго кыһалларбыт. Ханньк баҕарар ыарахаттарыты-гар сүбэлэтэр киһиби Убайбыт буолара. Билигин аттыбытыгар суох, олус суохтуубут, ахтабыт...

Тумус туттар улахан убайбыт сырдык мөссүөнүн мэлдьи биһиги сүрэхпитигэр сөҥөрө сылдыахпыт.

Биригэ төрөөбүттэрэ Ньурбаттан, Бүлүүттэн, Дьокуускайтан.

Биллэри

Ньурба УПО-н правления бэйэтин пайшиктаахтарыгар пасовой взнос пайшиктаахтар уполномоченнайдарын муньабынан (02 № уураах 12.02.2021 с.) 10000-00 солкуобайга диэри үрдээбитин иһитинэрэр.

Онон сибээстээн бу дьыл бэс ыйын 8 күнүгэр диэри хаттаан регист-рацияланаргытыгар ыгырабыт. Болдьох кэнниттэн билсибэтэх пай-шиктар пайшик испийиһиттэн тахсаллар.

Ньурба УПО-н правления.

Advertisement for the Eastern-Siberian Institute of Economics and Management, including contact information and accreditation details.

- ВЫСШЕЕ ОБРАЗОВАНИЕ
38.03.01 «ЭКОНОМИКА» (бухгалтерский учёт, анализ и аудит)
38.03.01 «МЕНЕДЖМЕНТ» (логистика)
40.03.01 «ЮРИСПРУДЕНЦИЯ» (уголовно-правовой и гражданско-правовой профили)

Advertisement for Yakutsk College of Innovative Technologies, including contact information and accreditation details.

- СРЕДНЕЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
10.02.01 «ОРГАНИЗАЦИЯ И ТЕХНОЛОГИЯ ЗАЩИТЫ ИНФОРМАЦИИ»
09.02.07 «ИНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ И ПРОГРАММИРОВАНИЕ»
21.02.05 «ЗЕМЕЛЬНО-ИМУЩЕСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ»
38.02.03 «ОПЕРАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ЛОГИСТИКЕ»
40.02.01 «ПРАВО И ОРГАНИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ»
40.02.02 «ПРАВООХРАНИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ»
43.02.10 «ТУРИЗМ»
44.02.02 «ПРЕПОДАВАНИЕ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ»

Advertisement for the State Diploma, including contact information and website details.

Advertisement for NVC SAHA, including logo and contact information.

- Понедельник 12.04.2021
06:00 - Саҕа күн 12+ 07:00 - Утро Якутия 12+ 08:00 - Саҕа күн 12+ 09:35 - Саҕа сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Бай 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - IX республиканская телевизионная олимпиада по финансам и экономике среди обучающихся 11 классов школ РС (Я) 6+ 12:45 - Бастыҥ клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Интеллектуальная игра 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Интеллектуальная игра 12+ 16:30 - Чол буолуох! 12+ 17:30 - Космос Наталья Посельской 6+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Сүлүүннээх тапта 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Табан 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - "Дьомлоох буолуох!" сериал 12+ 21:30 - Сэлэн сирэ 12+ 22:15 - Бастыҥ клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саҕа сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+

- Вторник 13.04.2021
06:00 - Саҕа күн 12+ 07:00 - Утро Якутия 12+ 08:00 - Саҕа күн 12+ 09:35 - Саҕа сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Сэлэн сирэ 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - "Дьомлоох буолуох!" сериал 12+ 12:45 - Бастыҥ клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Кэрэ кэлсэн 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Кэрэ кэлсэн 12+ 16:30 - Космос Наталья Посельской 6+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыһынаах дорбоон 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Сүлүүннээх тапта 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Олох үһүгэр 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - "Дьомлоох буолуох!" сериал 12+ 21:30 - Аал-луук мас 12+ 22:15 - Бастыҥ клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саҕа сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+

- Среда 14.04.2021
06:00 - Саҕа күн 12+ 07:00 - Утро Якутия 12+ 08:00 - Саҕа күн 12+ 09:35 - Саҕа сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Аал-луук мас 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - "Дьомлоох буолуох!" сериал 12+ 12:45 - Бастыҥ клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Горожане 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Күөрчэ-шоу 12+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыһынаах дорбоон 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Сүлүүннээх тапта 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Табан 12+ 20:30 - Итоги дня 12+

- Четверг 15.04.2021
06:00 - ТЕХНИЧЕСКАЯ ПРОФИЛАКТИКА 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - "Дьомлоох буолуох!" сериал 12+ 12:45 - Бастыҥ клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Уүтээн кэлсэн 12+ 15:30 - Клевая рыбака 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Айылгы. К 75-летию врача-нейрохирурга П.Н.Семенова 12+ 17:15 - Тыһынаах дорбоон 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Сүлүүннээх тапта 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Олох үһүгэр 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - "Дьомлоох буолуох!" сериал 12+ 21:30 - Сэлэн сирэ 12+ 22:15 - Бастыҥ клип 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саҕа сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+

- Пятница 16.04.2021
06:00 - Саҕа күн 12+ 07:00 - Утро Якутия 12+ 08:00 - Саҕа күн 12+ 09:35 - Саҕа сатаабата суох 6+ 10:00 - "Саха сирэ" 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 12+ 11:15 - Сэлэн сирэ 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - "Дьомлоох буолуох!" сериал 12+ 12:45 - Бастыҥ клип 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 14:00 - "Тэтим" радио 12+ 15:00 - Кэрэ кэлсэн 12+ 16:00 - "Саха сирэ" 12+ 16:15 - Кэрэ кэлсэн 12+ 16:30 - Космос Наталья Посельской 6+ 17:00 - Дойдум дьоно 12+ 17:15 - Тыһынаах дорбоон 12+ 18:00 - "Саха сирэ" 12+ 18:15 - Бастыҥ клип 12+ 18:30 - ПроАвто 12+ 19:00 - "Якутия" 12+ 19:15 - Интеллектуальная игра 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" 12+ 21:00 - "Дьомлоох буолуох!" сериал 12+ 21:45 - Бай 12+ 22:30 - Бу Дьокуускай 6+ 23:00 - Саҕа сатаабата суох 6+ 23:30 - Итоги дня 12+

Считать недействительным утерянное удостоверение на право управления маломерным судном АА №617632, выданное на имя ИВАНОВА Дмитрия Дмитриевича.

Өр сылга ыкса ыалласпыт чугастык саныыр ыалбыт Семеновтар уоллара СЕМЕНОВ Гаврил Васильевич уһун ыарахан ыарыгыттан күн сириттэн күрэммитинэн ийэтигэр Пелагея Гаврильевнага, биригэ төрөөбүттэригэр, кэргэнигэр дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит.

Дьокуускайтан Елизаровтар уонна Ксенофонтовтар.

Улуус хаһыаттара бэчээттэнэрин хаач-чыһыга үтүө суобастаахтык үлэлээбит урукку суоппарбыт

СЕМЕНОВ Гаврил Васильевич уһун ыарахан ыарыгыттан күн сириттэн күрэммитинэн дьэ кэргэнигэр, бары чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит.

"Ньурба", "Огни Нюрбы" хаһыат кэлэктиибэ.

Күндү бырааппыт СЕМЕНОВ Николай Николаевич (Коллика)

соһумардык олохтон барбытынан са-наспытыгар Өкүүчэбэ, биригэ төрөө-бүттэригэр, бары аймахпытыгар дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит. Бар сүтүк-күтүн тэҥнэ үлэстэбит.

Муоматтан Алла, Татьяна дьэ кэргэннэрэ.

Тапталаах бырааппыт, убайбыт, Ньурба куорат олохтооҕо

СЕМЕНОВ Валериян Спиридонович бу дьыл муус устар 1 күнүгэр ыарахан ыарыгыттан олохтон туораабытын ди-риник курутууан туран аймахтары-тыгар, билэр дьоммутугар иһитинэрэ-бит.

Эдьийдэрэ, балта.

Күндүтүк саныыр убайбыт СЕМЕНОВ Валериян Спиридонович

ыарахан ыарыгыттан олохтон туораа-бытынан эдьийдэригэр Анна Ильинич-нага, Маргарита Спиридоновнага, Зи-наида Спиридоновнага, балтыгар Люд-мила Спиридоновнага уонна кинилэр дьэ кэргэнигэр дириг кутурбам-мытын тиэр-дэбит.

Дьокуускайтан Тобонотар, Нурматовтар.

Истинник саныыр убайбыт, Ньурба куорат олохтооҕо

СЕМЕНОВ Валериян Спиридонович ыарахан ыарыгыттан күн сириттэн туо-раабытынан эдьийдэригэр Анна Ильиничнага, Маргарита, Зинаида, Людмила Спиридоновнага уонна дьэ кэргэтигэр дириг кутурбам-мытын тиэр-дэбит, аһыгытын тэҥнэ үлэстэбит.

Ньурбаттан Сергей уонна киһи дьэ кэргэнэ, куораттан бырааккыт Саһа Тобонотар дьэ кэргэн уонна балтыгыт Ася.

Ньурба оройуонун Почтовой сибээс проф-кома, кэлэктиибэ бу тэрилтэ начальнигы Семенова Людмила Спиридоновнага киһи тапталаах убайа

СЕМЕНОВ Валериян Спиридонович ыарахан ыарыгыттан олохтон туораа-бытынан дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит.

Убаастыыр киһибиитигэр Людмила Спи-ридоновнага уонна киһи дьэ кэр-гэнигэр тапталаах убайа, бырааттара СЕМЕНОВ Валериян Спиридонович ыарахан ыарыгыттан күн сириттэн туо-раабытынан дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит.

Дьаархантан Мария Трофимовна уонна киһи дьэ кэргэнэ.

Күндү дьуөгэбитигэр Семенова Зинаида Спиридоновнага, биригэ төрөөбүт тап-тыгар быраата, коммуналнай хаһаайыс-тыбага үһүнүк үлэстэбит

СЕМЕНОВ Валериян Спиридонович ыарахан ыарыгыттан олохтон туораа-бытынан дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит.

Камелия, Акулина.

Истинник саныыр дьуөгэбитигэр, бири-гэ үөрэммит үлээннэхпитигэр Се-менова Людмила Спиридоновнага, эдьийдэригэр, аймахтарыгар убайа, бырааттара

СЕМЕНОВ Валериян Спиридонович ыарахан ыарыгыттан күн сириттэн күр-эммитинэн дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит, аһыгытын тэҥнэ үлэстэ-тэбит.

Ньурба орто оскулатын 1975 с. бүтэрбит 10 "в" кыл. кылааһынныктара.

Бордон нэһилигин олохтооҕо, "Степан Васильев" соһуос бэтэрээнэ, өр сыл-ларга Маалыкайдаагы орто оскуолага тырахтарыһынан үлэлээбит үлэ бэтэ-рээнэ

МАКСИМОВ Дмитрий Николаевич ыарахан ыарыгыттан күн сириттэн бар-бытынан кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэн-нэригэр, бары аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит. Эһиги аһы-гытын тэҥнэ үлэстэбит.

"Бордон нэһилигэ" МТ дьаһалтата, нэһилик Сэбиэтин депутаттара.

Улуустаагы редакция кэлэктиибэ өр сыл-ларга биригэ алтынан үлэлиир эрэллээх партнёрбут, Почта салайааччыта Люд-мила Спиридоновна Семеновага тапталаах убайа

СЕМЕНОВ Валериян Спиридонович ыарахан ыарыгыттан күн сириттэн туо-раабытынан дириг кутурбаммытын тиэр-дэбит.

Генеральной директор Стручкова Н.М. Кылаабынай редактор Дорофеева Л.К.

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральной сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна.

ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийэччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Саха Республикатын "Сахабэчээт" Государственной автономной тэрилтэтэ. Таһаарааччы: СР "Сахабэчээт" ГАУ

Таһаарааччы аадырыһа: 677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31. Редакция аадырыһа: 678450 Ньурба к. Ленин уул., 37.

Телефоннара: Редактор-директор - 2-33-32. Компьютернай отдела - 2-33-32.

e-mail: redakcia06@mail.ru. Хаһыат чэпиэригэр тахсар.

Индекс: ПИ 988. Тираж 769. Объем 3 п.л. Сьаната - 30 солк. 07.04.2021 с.

